

- 3 Sevgili Okuyucularımız BANKA Dergisi
- 5 Bilânço Malûmatı Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU
- 8 Tedricen Tasfiyeye Tâbi Tutulan Bankaların Tasfiyesine Dair Hükümler ve Tatbikatta Karşılaşılan Güçlükler Turgut DEMİRCAN
- 12 Transfer Sistemleri : Gelişme, Çeşitlenme ve Makineleşme C. F. Karsten'dan
Çev.: Necdet DURAKBAŞA
- 20 Sosyal Sigortalar Kanununda Bankaların Özel Durumları M. Rauf EVGİN
- 25 Müşterek Pazar Memleketlerinde Bankaların İşletmelerin Mali Durumu Hakkında Yaptıkları Etütler La Revue de la Banque'dan
Çeviren: Alp GÜRUS
- 34 Bilânço Tahlillerinde Hatır Bonoları Cavit ERTAN
- 38 İş - Yatırım Bankalarının Müesseselerin Mali Durumlarının Takviyesindeki Rollerini İshak TURNAOĞLU
- 42 Bankalarca Yabancı Muhabirlere Verilecek İstihbarat La Revue de la Banque'dan
Çeviren: Alp GÜRUS
- 44 Okuyucu Soruları BANKA Dergisi
- 46 Haberler BANKA Dergisi
- 48 Bize Gelen Eserler BANKA Dergisi

BANKA

AYLIK MESLEK ve FİKİR DERGİSİ P.K. 769 Galata . İstanbul

Sahibi	: Banka Yayınları ve Kültür Ltd. Şti.
Yazı İşleri Müdürü	: Nezih H. NEYZİ
Basıldığı Yer	: YENİLİK BASIMEVİ Cemâl Nadir Sokak, Büyük Milâs Han, No. 46 - Sirkeci
İdare Yeri	: İmam Sok. No: 1 Kat: 5 - Beyoğlu
Yönetim Komitesi	: Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU Necdet DURAKBAŞA Dr. Mustafa A. AYSAN Alp GÜRUS Dr. Nezih H. NEYZİ
Fiyatı	: 2,5 TL.
Abone	: Yıllık 30 TL. Altı Aylık 15 TL.
İlân Tarifesi	: Arka Dış Kapak 800 TL. Arka İç Kapak 500 TL. Ön İç Kapak 650 TL. İç Sahifeler 400 TL.

Abone ve ilân bedelleri Derginin T.C. Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesindeki 768 numaralı ve T. İş Bankası A.Ş. Parmakkapı Şubesindeki 271 Numaralı hesabına gönderilebilir.

Dergimize gönderilen yazılar yayınlansın yayınlansın iade olunmaz. Yayımlanan yazılar rızamız olmadan iktibas edilemez.

Haberleşmelerin, «BANKA, Aylık Meslek ve Fikir Dergisi P.K. 769 Galata-İstanbul» adresi ile yapılmasını rica ederiz.

Basıldığı Tarih 31-5-1965

SEVGİLİ OKUYUCULARIMIZ

Yayın hayatında yeniden bir yılını doldurunca Dergimiz hakkındaki düşüncelerinizi bir anketle öğrenmek istemiştik. Anketimizi ancak 46 okuyucumuz cevaplamıştır. Bu miktar okuyucularımızın çok küçük bir kısmıdır. Diğerlerinin de anketimize katılmasını bekledik. Belki Dergi olarak henüz yeter ilgiyi çekememiş olmamız, anketimize katılanların az sayıda kalmasının bir sebebidir. Anketten aldığımız ilhamlarla ve elimizdeki imkânların elverdiği ölçüde hizmetinize koşacağız.

Şimdi anket sonuçlarını arz ediyoruz :

I — Aşağıda belirtilen konularda Dergimiz yayınlarını yeterli buluyor musunuz?

1 — İktisadi konular

Evet 31 Hayır 15

2 — Para ve kredi meseleleri

Evet 37 Hayır 9

3 — İşletmecilik yönünden bankacılık

Evet 31 Hayır 15

4 — Bankacılık tekniği

Evet 12 Hayır 34

5 — Personel meseleleri ve halkla münasebetler, bankalarda sendikalaşma

Evet 25 Hayır 21

6 — Bankacının yetiştirilmesinde Derginin yeri

Evet 18 Hayır 28

7 — Bankacılık hukuku

Evet 21 Hayır 25

8 — Piyasa etüdüleri - Konjonktür

Evet 21 Hayır 25

9 — Okuyucu soruları

Evet 31 Hayır 15

10 — Haberler, (Bankalardan ve bankacılardan yurt dışı bankacılıkla ilgili olaylar)

Evet 21 Hayır 25

II — Dergimizi (a) aktüel ve (b) ilgi çekici buluyor musunuz?

a) Evet 15 Hayır 31

b) Evet 37 Hayır 9

Görüldüğü gibi okuyucularımız Dergimizi, bankacılık tekniği, bankacının yetiştirilmesindeki çabalarımız, bankacılık hukuku, piyasa etüdleri - Konjonktür durumu, haberler ve aktüel olma yönlerinden yeter-siz bulmuşlardır.

Dergi hakkında görüşlerini açıklayan bazı okuyucularımız Derginin bankacılar arasında bile gereğince tanınmadığını, bir kısım okuyucularımız yazar ve çeviricilerin kişiliklerini bilmek istediklerini, diğer bir kısım okuyucularımız da okuyucu sorularına daha çok yer verilmesini talep etmişlerdir.

Bir derginin bütün ihtiyaçlara karşı gelebilmesi imkânsızdır. Nitekim bir kısım okuyucularımız daha çok telif yazılara, diğerleri ise çevirilere yer verilmesini istemektedirler. Bununla birlikte anketimiz genel temayülü ortaya koymuştur, kanaatındayız.

Yine bir kısım eksikliklerimizin giderilmesi sizlerin ilgilerine bağlıdır. Dergimizi her okuyucumuz kendi çevresinde tanıtır, Dergimizin tanınması işine geniş ölçüde yardım edilmiş olur. Okuyucularımız sorular sorarak bizi bankacılıkla ilgili çeşitli konularda araştırmalara sevk ederlerse, «Okuyucu Soruları» sütünümüz daha da canlı olabilir.

Saygılarımızla
BANKA Dergisi

BİLÂNÇO MALÛMATI

Prof. Dr. Zeyyat HATİBOĞLU

Bankalar kredi verirken kredi talep eden firmaların mali durumunu çeşitli vasıtalar ile tetkik ederler. İşletmelerin bilânçolarını (eğer bilânçolar doğru ise) tetkik etmek suretiyle çok kıymetli malûmat elde etmek mümkündür. Bilânçoların tetkiki ile şu hususlarda malûmat temin edilebilir.

1 — Firmalar iş yapabilmek için sermayeye, fonlara sahip olmak zorundadır. Bu fonların hangi kaynaklardan temin edildiğini bilânçoda görmek mümkündür. Nitekim işde kullanılan sermayenin hangi nisbetlerde öz kaynaklardan ve yabancı kaynaklardan (borç) temin edildiği bilânçoda gözüktür. Keza yabancı kaynakların menşe ve vadelerini bilânçolarda görmek mümkündür. Bu malûmatın kredi talep eden firmaların ne miktar krediye lâıyk bulunduğunu anlamak bakımından ifade ettiği ehemmiyet açıktır.

2 — İşletmenin sahip bulunduğu işletme sermayesinin (working capital) ne derecede kuvvetli bulunduğu bilânçoda görülür. İşletme sermayesi veya net işletme sermayesi işletmenin carî mevcutları ile carî borçları arasındaki farkı (tabii müsbet ise) ifade eder. Carî mevcutlar (aktifler) para halinde bulunan veya bir yıl içinde paraya çevrilmesi muhtemel diğer aktif kalemlerdir (stoklar, alacaklar). Carî borçlar ise bir yıl içinde işletmenin ödemesi gereken borçlardır. İşletme sermayesinin seviyesi bahis konusu işletmenin carî borçlarını ödemek bakımından sahip olduğu kuvveti veya zafiyeti gösterir.

3 — Kâr ve zarar (veya yeni ismi ile gelir tablosu) hesaplarında görülen kâr (veya zarar) rakamının ne derecede doğru olduğunu bilânço vasıtasıyla tahkik etmek mümkündür. İşletmenin sahip olduğu aktif kıymetleri gözden geçirmeksizin kâr veya zarar rakamının hakikate ne derecede uygun olduğunu tesbit etmek mümkün olmaz.

4 — İşletmenin muvaffakiyet derecesi işe yatırdığı sermaye ile el-

de ettiği kârı mukayese etmek suretiyle ortaya çıkar. Bu mukayese neticesinde ortaya çıkan nisbete kâr nisbeti denilir (net kâr/öz sermaye). Bu nisbeti tesis edebilmek için bilânçoğu tetkik ederek işletmenin öz sermayesini tesbit etmek icabeder.

5 — Firmanın elde ettiği kârın menşeiini anlamak bakımından bilânço malûmatı son derece faydalıdır. Nitekim kâr işletmenin sahibi bulunduğu aktif kalemler ile yakından alâkalıdır. İşletmenin alacakları mı, stokları mı yoksa sahip bulunduğu sabit kıymetler mi kârı üzerinde müessir olmuştur? Bilânço malûmatı ile bu hususta oldukça iyi bir neticeye ulaşmak mümkündür.

6 — İşletmelerin üç değeri mevcuttur:

a) Defter kıymeti : İşletmenin sahip bulunduğu aktiflerin maliyetlerinden amortisman ve diğer karşılıklar tenzil edildikten sonra kalan değerden firmanın borçları çıkarılacak olur ise buna işletmenin defter kıymeti tabir olunur. Bu malûmatı bilânçodan kolaylıkla çıkarmak mümkündür.

b) Likidasyon değeri: İşletmenin mevcutları paraya çevrildikten sonra (muayyen bir devre içindeki mecburî satışlar ile) elde edilecek meblağdan işletmenin borçları çıkarılacak olur ise likidasyon değeri ortaya çıkar. Bilânço malûmatından bu hususta sarîh bir fikir edinmek mümkün değil ise de aşağı yukarı bir kanaata varılabilir.

c) İşletmenin ekonomik değeri: Her işletmenin yaşayan bir cüz-ütam olarak ekonomik bir değeri vardır. Bu değer işletmenin müstakbel kârlarının muayyen bir faiz haddi ile kapitalize edilmesi suretiyle bulunabilir. Bu suretle bulunan iktisadî değer ile defter kıymetinin mukayesesi bankacı için çok ehemmiyetlidir. Zira işletmenin yaşayan bir iktisadî ünite olarak mallarına nisbetle ne derecede iyi (veya kötü) durumda bulunduğu ortaya çıkar.

7 — İşletmenin fonlarını temin ediş şekli (öz sermaye, borç) ile kazanç durumu ve yaşayan bir ünite olarak ifade ettiği kıymet arasında ilişkiler mevcuttur. Bu ilişkiler hususunda bilânço malûmatı çok iyi bir fikir verir.

Bilânçonun Şekli

Alışılmış bilânço şekillerinde işletmenin sahip bulunduğu mevcutlar ikiye ayrılmış bulunan bilânço tablosunun sol tarafında, işletmenin borçları, sermayesi ve her çeşit ihtiyatları sağ tarafında bulunur. (İngilferede mevcutlar sağda, sermaye ve borçlar sol taraftadır) .

Sol tarafa aktif ve sağ tarafa pasif denilmektedir. Aktif ve pasifte bulunan kalemlerin tertip tarzı işletmenin ödeme kabiliyetinin kolayca anlaşılmasını temin edecek bir şekilde sıralanır. Nitekim Amerikan bilançolarında işletmenin sahip olduğu çeşitli aktif kalemler likidite derecelerine (yani para veya paraya çevrilme ihtimali veya kolaylığı fazla olması esasına) göre sıralanır. Likidite bizzat aktif kalemin mahiyeti ile ilgili olduğu gibi (meselâ bizzat para, devlet tahvili gibi) işletmenin işlerinin normal gidişi ile ilgili paraya çevrilme (meselâ kısa vadeli alacaklar, satışa arzolan mallar) de olabilir.

Bilançonun pasif tarafı ise çeşitli pasif kalemlerinin ödeme zaruriyeti yaratmak bakımından ifade ettiği öncelik gözönüne alınarak tertip edilir. Diğer bir tabirle ilk olarak en önce ödenmesi gereken kısa vadeli borçlar daha sonra uzun vadeli borçlar yazılır ve nihayet ödenmesi ihtimali en az bulunan öz sermaye kalemleri yazılır. Bu esasa göre aşağıda görülen bilanço şekli tipik bir şekildir.

A K T İ F

P A S İ F

Carî mevcutlar	Carî borçlar	
Sabit mevcutlar	Uzun vadeli borçlar	
	Öz sermaye	
Aktif Yekünü	Pasif Yekünü	
<p>Son yıllarda alışılmış bulunan bu usulden daha değişik şekillerde tertip etmek suretiyle bilançoların daha bilgi verici ve kolay anlaşılır hale getirilmesi yönünde gayretler sarfedilmektedir. Bu yeni şekile bir anonim şirket bilançosu ile bir misâl verelim.</p>		
Sermaye Fonları		
Tahviller		2.000.000
Hisse senetleri		5.000.000
(10.000 beheri 500 liralık hisse senedi)		
Sermaye fonları toplamı		<u>7.000.000</u>
Carî aktifler	2.000.000	
Eksi :		
Carî pasifler	800.000	
Muhtelif karşılıklar	150.000	
İşletme sermayesi		1.050.000
Orta vadede paraya çevrilecek aktifler		750.000
Sabit kıymetler (Gayri safi)	6.000.000	
Eksi : Amortisman	800.000	
Sabit aktifler (Net)		<u>5.200.000</u>
T o p l a m		<u>7.000.000</u>

Bu bilanço ilk bakışta işletmenin durumu hakkında daha kolay bir görüşe sahip olmamıza imkân vermektedir.

**TEDRİCEN TASFİYEEYE TABİ TUTULAN BANKALARIN
TASFİYESİNE DAİR HÜKÜMLER
VE TATBİKATTA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER**

Turgut DEMİRCAN
(Avukat)

Son yıllarda çeşitli sebebler tesirile bazı bankalar taahhütlerini karşılayamayacak duruma düşmüşler ve Devlet, halkın bankalara olan itimatlarının sarsılmaması için, kendisine külfet tahmil eden bazı tedbirler almak lüzumunu hissetmiştir.

153 sayılı kanunun tanzimi bu zaruretin bir ifadesidir.

Mevduatın ve dolayısıyla bankalara olan itimadın korunması için, aciz haline düşmüş olan bankaların taahhütlerini karşılamak üzere 153 sayılı kanun ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde bir fon tesis edilmiştir. Bankalar, yıl sonu bilançolarındaki tasarruf ve ticari mevduat toplamının binde yarısını nispetinde olan meblâğı ertesi yılın beşinci ayının sonuna kadar bu fona yatırmak mecburiyetindedirler. Haliacze düşmüş bankaların taahhütlerini karşılamak üzere bu fondan, Banka Kredilerini Tanzim Komitesi kararına müsteniden Maliye Bakanlığınca ödemeler yaptırılır. Fon mevcudu maksadı temine yetmediği zaman Maliye Bakanlığının teklifi üzerine T.C. Merkez Bankası tarafından fon'a, Banka Kredilerini Tanzim Komitesince tespit olunacak miktarda ve tayin edilecek tediye ve itfa şekil ve şartları dahilinde, ikrazda bulunulur.

Mali bünyesi taahhütlerini karşılayamayacak derecede zaafa uğramış bankalar hakkında Hükümet tarafından Maliye Bakanlığınca verilen selâhiyete müsteniden Maliye Bakanlığınca tedrici tasfiyeye tabi tutulan bankaların tasfiyesi neticesinde tahassül edecek nihai ve kat'i açık bu fondan ödenir. (Hissedarların sermaye hisseleri bu ödemden hariç tutulmuştur.) Tasfiye, ödenmiş sermayesi 50 milyon liradan fazla olan bankalar arasından tayin edilecek bir bankanın nezaretinde ve mali ve teknik yardımile icra olunur.

153 sayılı kanunda tasfiyenin ne şekilde icra edileceği ve tasfiyeye tabi tutulan bankaların alacak ve borçları için ne gibi hükümlerin tatbik edileceği açıkça tayin ve tespit olunmamıştır. Sadece «tedricen tasfiye karar ve muamelâtında Türk Ticaret Kanunu ve Bankalar Kanununun tasfiyeye müteallik hükümlerinin tatbik edilmeyeceği» zikredilmiştir.

Şu hale göre tasfiye, tasfiyeye memur Maliye Bakanlığı tarafından tayin olunacak organ tarafından ve süpervizör bankaların nezaretinde malî ve teknik yardımile, Türk Ticaret Kanunu ve Bankalar Kanununun tasfiyeye ait hükümlerine bağlı kalmadan verilecek kararlar dairesinde icra edilecektir. Bu madde tasfiyenin hangi esaslar dairesinde yapılacağını göstermemesi ve ifade ettiği mananın umumî olması sebebiyle muhtelif şekillerde tefsir edilmiş ve tatbikatta tasfiyenin selâmetle icrasını temin edebilmek için birhayli güçlükler ile karşılaşmıştır.

Kanaatimizce, 153 sayılı kanunun ikinci maddesinin üçüncü fıkrası icabı banka, borçlarının tediye şekil ve şartlarını serbestçe tayin ve tespit edebileceğine ve bu selâhiyeti kanundan aldığına göre, tanzim ve tespit edilen tediye plânı hilâfına tediyeye zorlanamayacaktır.

Nitekim 1961 senesinde tedricen tasfiyeye tabi bir banka kasasının icra memuru tarafından verilen karara müsteniden açılarak içindeki paraya haciz konulup alınması üzerine vaki şikâyet hakkında verilen karar ile bu muamele iptal ve para istirdat edilmiş ve Temyiz Mahkemesi İcra ve İflâs Dairesi bu kararı tasdik etmiş iken bilahare aksine çıkan bir kararın tasdiki suretile yeniden banka aleyhine cebri icra muamelelerine başlanmış, fakat bu kararın tashihen tetkiki talebi üzerine Temyiz Mahkemesi İcra ve İflâs Dairesi 29/9/1964 tarih ve 9946/10375 sayılı kararile «153 sayılı kanunun 2. maddesinde tedrici tasfiye kararı verilen bankaların kat'i ve nihai açıklarına karşılık olmak üzere T.C. Merkez Bankası nezdinde bir fon tesisi uygun bulunmuştur. Tedrici tasfiye halindeki banka aleyhinde münferit hacizlere ve satışlara imkân sağlamak tedrici tasfiyenin gayesile bağdaşamayacağı gibi alacaklılardan bazılarında diğerlerinin zararına olarak fayda temin etmek, onları imtiyazlı duruma geçirmek gibi bir sonuç da verebilir. Binaenaleyh, tedrici tasfiye haline giren banka zimmetindeki alacağın tesbiti ve kesinleştirilmesi için gerekli muamelelerin ifası imkân dahilinde ise de ödemelerin behemahal tedrici tasfiyeye mani olmayacak şekilde ve kanunun tayin ve tesbit ettiği tediye usul ve şartlarına uygun olarak cereyan etmesi zaruridir. Banka mevcudunun haczi ve sattırılması gibi tedrici tasfiyenin gayesile telif olunamayacak ve bilhassa böyle bir tasfiyeyi önler mahiyetteki muamelelerin korunmasına imkân yoktur. Tedrici

tasfiye, cebri icramın devamı hususunda bekletici mesele olarak kabul olunmalıdır» mucip sebeble tashiha İcra Hakimliği kararını bozmuştur.

Bu karar muvacehesinde, tedrici tasfiyeye tabi bulunan bir bankadan alacaklı olanlar, bu alacaklarının ödenmesi bankaca kabul edilmediği takdirde, takip yapabilecek, davâ açabilecek fakat hüküm istihsalinden sonra tediye plânında kabul edilen tediye şekil ve şartlarına ittiba etmek mecburiyetinde olacaktır.

Tatbikatta ihtilâf yaratan diğer bir husus da tedrici tasfiyeye tabi tutulan bir bankanın, borçlarını vadesinde eda edememesi sebeble temerrüt faizi, masarifi muhakeme ve ücretivekâlet ile mülzem olup olmayacağıdır.

Tedrici tasfiyeye tabi tutulan bir bankanın normal faaliyet ve tediyeleri Maliye Bakanlığının emrile durdurulduğuna göre temerrüt faizi ile mülzem olmaması ilk akla gelenidir. Ancak bunun aksi de, bankanın tedrici tasfiyeye tabi tutulması gereken bir duruma sokulmasında kendi kusurunun mevcudiyetile savunulmak istenmektedir.

Kanaatimizce tedrici tasfiyeye tabi tutulan bir bankanın bilûmum tediyeleri Maliye Bakanlığının emri ile durdurulup tayin ve tespit edilen bir plân dairesinde devam edeceğine göre temerrüt faizi ve borç bankaca inkâr edilmedikçe, masarifi muhakeme ve icraiyeye ve avukatlık ücretile ilzam edilmesi 153 sayılı kanunun gayesine ve hukuk prensiplerine aykırı düşmektedir.

Nitekim, Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi tedrici tasfiyeye tabi bir banka aleyhine ikâme edilen bir davada mahkemece temerrüt faizine hükmedilmesini kanuna aykırı bularak «Davalı, davacı tarafından gönderilen ihtarnameye hiç cevap vermemiş ve duruşmada da davayı kabul mahiyetinde açık bir ifadede bulunmamış olmasına göre davacının dava açmasına sebebiyet vermiş olması itibarile davalının mahkeme masrafı ve vekâlet ücreti ile ilzam edilmiş olmasında bir usulsüzlük mevcut değildir. Ancak, davalı şirketin 153 sayılı kanun hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulduğu 28.3.1961 tarihli Resmî Gazete ile ilân edilmiş olup o tarihten itibaren şirket tediye kanunen menedilmiş bulunması itibarile davacının ihtarı üzerine bir borç ödemeye yetkisi olmayıp mütemerrit duruma düşmesine imkân bulunmadığından davalının temerrüt faizi ile ilzam edilmesi usul ve kanuna aykırı ve davalının temyizi ancak bu ihbarla yerinde görüldüğünden temyiz olunan hükmün yalnız faiz yönünden davalının yararına bozulmasına 22.12.1963 tarih ve 963/2785 Esas ve 4832 karar sayılı ilâmile karar vermiş ve bu kararın

banka tarafından tashihan tetkiki talebi üzerine Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi 29.9.1964 tarih ve 964/1739 Esas ve 964/2886 karar sayılı ilâmile «Davalı bankanın 153 sayılı kanuna göre tedricen tasfiyeye girdiği 28.3.1961 günlü Resmî Gazete ile ilân edilmiştir.» Sözü edilen kanuna ve tedrici tasfiyeye göre davalı bankanın tediyede bulunmasına imkân yoktur. Bu cihetin davacı tarafından bilindiğinin kabulü gerekir. Davacı cevap lâyihasında ve ilk muhakeme celsesinde dahi borcun mevcudiyeti ve miktarı üzerinde herhangi bir itirazda da bulunmamış, ancak ödemenin kanunî imkânsızlıklar yüzünden mümkün olamayacağını açıklamıştır. Bu durumda davalının davaya sebebiyet verdiği kabul edilemez.

Bu sebeble davalının avukatlık ücreti ve mahkeme masraflarile sorumlu tutulması yersiz bulunduğundan bu yöne ilişkin karar düzeltme isteğinin kabulü ile mahkeme hükmünün bu yönden de bozulmasına karar vermiştir.

Temyiz Mahkemesi İcra ve İflâs Dairesi ise İcra Hakimliklerince ref'i itiraz zımında verilen kararlar dolayısıyla masraf ve ücreti vekâletin borçluya tahmilinde kanuna bir aykırılık görmeyerek mezkûr kararları tasdik, etmiş, bu suretle Temyiz Mahkemesinin iki dairesi arasında birbirine zıt iki karar sadır olmuş bulunmaktadırki tevhibi içtihadı gidilmesi gerekir.

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

EMNİYET
SANDIĞI

TRANSFER SİSTEMLERİ : GELİŞME, ÇEŞİTLENME VE MAKİNELEŞME (*)

Yazan: C. F. Karsten
(Rotterdamsche Bank N. V. Müdürü)

Çeviren: Necdet DURAKBAŞA

Tatbikatta, serbest piyasanın hakim olduğu gelişmiş ülkelerde, bankacılar, ödeme alışkanlıklarının inkişâfı ve ödeme usullerindeki teknik gelişmelere karşı büyük ilgi duymaktadırlar. Ödeme alışkanlıkları açısından, bu ilginin bazı ülkelerde, bankacılık dergilerinde veya açık tartışmalarda nadiren ortaya çıktığı söylenebilir. Hattâ, birkısım bankacılar, memleketlerindeki durumu çok az değiştirebilir ve dış müdahalelerle ise hemen hemen hiç değiştirilemez olarak kabul etmişlerdir. Postahaneler ve ticarî bankalar gibi rakip müesseselerde transfer sistemlerinin değişen nisbi önemi bir yana, kısa devrelerde, çoğu ülkelerde ödeme alışkanlıkları çok az değişiklikler göstermektedir.

Fakat, «avantajları, yeter çaba ve sabırla, tesirli şekilde ve modern halkla münasebetler tekniklerini kullanarak gösterildiği halde bile, ödeme alışkanlıklarının değiştirilemeyeceği» düşüncesine katılamamaktayım. Amerikada kredi kartları ve İngilterede kredi transferleri sistemleri denemelerinin gösterdiği gibi yeni yollar, şayet gerçekten faydalı ve yeteri kadar tanıtılabilmiş iseler, mükemmel başarı şansına sahiptirler. Bu durum, bankacıların, yeni gelişmeler ve yeni tekniklerin imkânlarından haberli olmaları gereğini ortaya koymaktadır.

Herkes, Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelerde büyük bankaların en modern elektronik makineleri satınalınarak veya kiralanarak emeğin verimini geniş ölçüde artırdıkları hususunda hem fikirdir. Bu örnek çoğu küçük bankalar ve başka ülkelerce de takip edilmiştir. Bugün hiçkimse yönetim tekniğindeki ihtilâlin bizi nerelere götüreceğini kestiremez; daha da önemlisi, yeni uygulamanın, -çoğu ülkelerde halen görüldüğü gibi-, çek veya ciro ile ödeme usullerinde önemsiz deği-

(*) 17 . Bankacılık Yaz Okulu konferanslarından.

ğişiklikler mi getireceğini, yoksa, halkla işbirliğini gerektiren yeni tekniklerin «ciro» dan çeke veya çekden «kredi transfer» lerine geçme gibi yeni ödeme şekillerini mi getireceğini kimse kestiremez. Bu gidiş şüphesiz, ödeme alışkanlıklarında, sağlanan teknik yeniliklerden tam manası ile faydalanabilmek için, bir değişikliği gerektirecektir. Bu mes'elenin,- diğer finansman konuları bir yana, ikraz işlemleri dolayısı ile de- kârlarını, diğer malî müesseselerin gittikçe taşan tehditlerine karşı korumak üzere, imkân ölçüsünde para maliyetini düşürmeğe mecbur olan bankalar için büyük önemi vardır.

Banka kârları yönünden, vadesiz mevduat ikrazlar servisinin faaliyetleri için çok cazip bir kaynaktır. Vadesiz mevduat faizi ya Hollanda da olduğu gibi çok düşük veya İngilterede'ki gibi sıfırdır. Bu elverişli durumun sebepleri hakkında fikirler değişiktir. Bazıları, vadesiz mevduata az faiz verilebilmesini daha çok, bu mevduatın hiçbir ihbara lüzum olmaksızın çekilebilmesine bağlıyorlar. Bu delil, yalnız bir tek mevduat hesabı gözönüne alınırsa kuvvetli görünür, fakat, her bankacı bilir ki bütün vadesiz mevduat hesapları bir arada düşünülürse, farklı bir tablo ile karşılaşılır. Mevsimlik veya arızî çıkış ve inişler dışında, vadesiz mevduat hacmi, bir bankacının emniyetle güveneceği bir kaynaktır. Genel para arzının bir kısmı olarak toplam vadesiz mevduat her millî ekonominin istikrar sağlamak üzere muhtaç olduğu carî kıymetlerinin bir parçasını teşkil eder.

Başkaları ise, vadesiz mevduat faizinin düşük oluşunu, banka parasının belli başlı rakibi olan kanunî paranın dar manada, sahibine bir fayda sağlamaması sebebine bağlıyorlar. Malî müesseseler arasındaki rekabet, ikincisine göre, birinci fikri haklı çıkarır durumdadır. Mesele, İngiliz bankaları, bir hafta ihbarlı mevduata oldukça yüksek faiz veriyorlar.

Öteyandan, vadesiz mevduata ne faiz uygulanırsa uygulansın, bu, bankaların parayı elde tutmak için katlanmağa mecbur oldukları yegâne külfet değildir. Çünkü, müşteri, ödediği komisyonla karşılanmayan birtakım masraflar icap ettirecek şekilde mevduatını çek veya ciro yolu ile kullanabilme hakkını haizdir.

Bütün bunlar bizi bankacıların, ödeme alışkanlıkları ve tekniklerinin gelişmesi konusunda, belli başlı iki sebebe bağlı olarak, canlı bir ilgi taşıdıkları sonucuna götürür: (a) Vadesiz mevduat, «ikrazlar»m nisbeten ucuz bir kaynağını teşkil ettiğinden, banka aracılığı ile ödemeleri imkân ölçüsünde teşvik ederek, genel para arzında banka parasının nisbi payını arttırmak, (b) Banka ve müşteri için masrafları azaltmak üzere banka ödemelerini imkân ölçüsünde tesirli kılmak.

Ödeme Alışkanlıkları ve Bellibaşlı Ülkelerdeki Gelişmesi

Bankacılıkta bir geçmişi olan ülkeleri gözönüne aldığımız takdirde ödeme alışkanlıklarındaki temel farkın ciro veya çek kullanmak olduğunu görürüz. Öte yandan, son 5 yılda, İngilterede kredi transfer sistemi ve Amerikada kredi kartı sistemi hariç tutulursa, değişiklikler önemsiz kalmıştır.

Modern bankacılığın beşiği sayılan İngilterede, perakende satışlarda, aylık hesaplaşmalar usulü genişlemekle birlikte, hâlâ geniş ölçüde para kullanılmaktadır. Nakden ödememin önemi, -çoğu başka ülkelerde de olduğu gibi, esas itibarı ile emekcilerin dörtte üçünün ücretlerini nakden almaları keyfiyetine bağlıdır. Fakat çekle ödeme (gelecekte kredi transfer yolu ile ödeme) yalnız hayat standardının yükselmesi veya daha az dalgalı bir istihdam seviyesinin sağlanması ile değil, aynı zamanda ücretlinin mutabık olması şartı ile bu ödeme şeklinin halen kanunî bir ödeme vasıtası olarak tanınmış olması ile de artacaktır.

Ticari işlerde çek halâ en önemli yeri işgâl ediyor, fakat, 1960 Nisanında mevduat bankaları tarafından ilk defa uygulanmağa başlanan kredi transfer sistemi, daha şumullü bir vasıta olarak, istikrarlı bir gelişme göstermiştir ve halen takas muamelelerinin sekizdebirine yakın bir kısmına karşı gelmektedir. İngiliz bankacılarından öğrendiğime göre, bu sistem, işletmelerin defter tutma ve muhasebelerini makineleştirmeğe (mechanization) ve bunları banka kayıtları ile tamamlamağa yardım ettiği için, daha ziyade inkişaf edebilecektir. Fakat, halen, kredi transferleri usulü elektronik makineleşme sistemlerinden (Automation) faydalanamamış, meselâ, henüz elektronik tasnif için bir «kod çizgisi» bulunamamıştır. Fakat, şayet kredi transferleri usulü yeteri kadar genişlerse, şüphesiz çeklerde olduğu gibi bir tasnif usulü bulunabilecektir.

1951 yıllarında nakden ödemeleri daha da kısmak için çek kullanılışına bir ilâve olarak ortaya çıkan «kredi kartları» İngilterede nisbeten az (bugün aşağı yukarı 32.000 kadar) kullanılmıştır. Bununla birlikte bu sayı her yıl yüzde on nisbetinde artmaktadır.

Amerikada, en yaygın ödeme şekli, çektir. Vadesiz mevduat, fiili para arzının yüzde yetmişbeşinden fazlasını kapsamaktadır. Çekle ödemeler 1950 yılında 7,5 milyar iken 1962 yılında 14,5 milyara yükselmiş olup 1970 de 22 milyara varacağı tahmin edilmektedir. Bankalar çek hesapları kullanılışını bütün halk tabakaları için teşvik etmişlerdir. İngilterede olduğu gibi bankalar işçilere çek hesabı açmakla yetinmezler,

aynı zamanda çoğu kere işverenlere de ücretsiz olarak işçi ücreti bordrolarının hazırlanmasında da yardımcı olurlar.

Özellikle geniş ticari müesseseler ve müşterileri arasında «kredi transferi» esasına dayanan daha verimli ödeme sistemlerinin inkişafı için müşahhas adımlar atılmıştır. Elektrik, telefon ve enerji v.s. gibi büyük hizmet müesseseleri halen geniş mikyasta çekle yaptıkları işlemlerinin yerini gelecekte muhtemelen elektronik (tape) teyplerle ikâme edeceklerdir.

Kayıtlar teyplere alınacak, sonra bu teypler ilgili müesseseyi alacakları ve müşterileri borçlandırmak üzere bankalara göndrilecektir.

Önceden kabul edilmiş sigorta poliçeleri gibi diğer kredi transfer şekilleri, bankalar tarafından, makineleşmiş mevduat veya çek ödemeleri düzenine uymadığı için oldukça önemli bir mukavemetle karşılaşmışlardır.

Tereddütlü bir devreden sonra, kredi kartları usulü Amerika ödeme usullerinde sağlam bir yer tutmuş görünmektedir. Son beş yılda kredi kartları usulü büyük gelişme göstermiş ve kredi kartı sahiplerinin sayısı bugün 10 milyona varmıştır. Bu usul, hem ödeme vasıtası olduğu, hem de kredi transferine yaradığı için çok elverişli bir yoldur.

Kredi kartları sahipleri ayda bir defa hesap kesecek ve yiyecek maddelerinden, otomobil taksidine veya otel ücretlerine kadar, bütün faturalar için tek bir çek kesecekler ve böylece nakden ödemeyi azaltacaklardır. Kredi kartını çıkaran müessesede hesabı olan mağazalar, bu yolla, çekin verilisinde derhal hesaplarının alacaklandırılacağına ve paralarının emniyette olduğuna kani olacaklardır. Banka ise bir çekle müşterinin hesabını borçlandırmakta ve şayet bakiye müsait değilse gerekli tutar kadar bir kredi açmış olmaktadır. Küçük komisyonlar -şayet alınıyorsa- dışında banka daha fazla mevduat çekme imkânını bulmakta ve kısa bir süre için borçlu duruma düşen müşterilerine daha fazla ikrazda bulunmak imkânını elde etmektedir. Banka müşterisinin durumunu ve kredi değerliliğini bildiği ve kredi kartları çoğu kere yılda bir defa yenilediği için risk önemsiz kalmaktadır. Böylece, müşteri kredi taleplerini değerlendirme işi, her kredi talebi ayrıca tetkik konusu yapılmadığı için, basitleştirilmekte ve masraflar düşürülmektedir. Sözünü ettiğimiz kolaylıklar, kredi kartları usulünün başka imkânlarıyla birlikte -özellikle bir ticarî banka tarafından çıkarıldığı takdirde- çoğu halk tabakaları için verimli bir vasıta olduğuna bizi inandırmaya yeter.

Çoğu başka ülkelerde olduğu gibi Almanya'da da, nakdi ödeme pe- rakende alışverişlerde ve dayanır istihlâk malları mübayaasında geniş öl- çüde kullanılmaktadır. Öteyandan, çekle veya ciro yolu ile yapılan ti- cari ödemeler aşağı yukarı eşit değerdedir. Banka çekle ödemeleri teş- vik etmekte, buna karşılık tasarruf sandıkları ve postahaneler ciro yo- lu ile ödemeleri tercih etmektedirler. Almanya'da ödemelerde kullanı- lan tipik şekil, -Belçika, İtalya, Norveç, Finlandiya ve bazı az sayıda di- ğer ülkelerde de olduğu gibi- «garantili çekler» dir. Bunlar, merkez bankası banknotları yerine bulunmuş değillerdir. Yine, başka birçok ülkelerde olduğu gibi, Almanya'da da ücretlerin bankalar aracılığı ile ödenmesi yolunda gayet kuvvetli bir temayül vardır. Bankalar bu geliş-meyi kabul isteğinde olmakla birlikte, açılacak yeni hesapların ücretli- lerle daha sıkı ilişkiler kurulmasına yardım edeceği ve yeni muameleler doğuracağı ümidi ile çek usulüne öncelik vermektedirler. Öteyandan, başka sebeplerle de, bankalar iş düzeninde kolaylık sağladığı için ciro yerine çekle ödeme usulüne rağbet etmektedirler.

Fransa'da, banka parası ve postahanelerdeki mevduat nakdi öde- melere göre devamlı bir artış göstermektedir. Çekle ödemeler fazladır, Almanya'da ve başka ülkelerde olduğu gibi bankalar çekle ödeme usu- lünü tercih etmektedirler. Diğer taraftan, gittikçe artan ölçüde büyük müşteriler, sevk ve idarede sağladığı imkânlar bakımından kredi trans- ferlerini tercih ediyorlar. Fransada dikkati çeken bir olay, 1941 yılında kabul olunan bir kanuna göre, 1000 frank'ın üstündeki ücretleri, işve- renlerin nakden değil, bir banka hesabına veya diğer bir hesaba ödeme- ye mecbur tutulmuş olmalarıdır. Gelirlerdeki istikrarlı artış artan sa- yıda kimseleri bu sınıfa dahil etmiş olduktan başka işverenler de kendi- lerine zaman kazandırdığı ve müşkilâtan kurtardığı için çek veya ciro yolu ile ödemeleri gittikçe genişleyen şekilde kullanmışlardır.

Başka ülkelerdeki ödeme alışkanlıklarını teferruatlı bir şekilde an- latmağa vaktim olmayacak. Esasen, belli başlı ödeme şekillerine dokun-muş bulunuyorum. Ülkeler arasında, nakten ödeme ve banka parası ili- şiklerinde farklar vardır; çekle veya ciro yoluyla ödeme nisbetlerinde farklar vardır ve kredi kartları veya garantili çekler gibi ödeme vasıta- larının ödeme sistemlerinde tuttuğu yer bakımından farklılıklar vardır. Bu farklar, millî örf ve adetler, iktisadî faaliyetin nev'i ve seviyesi, hal- kın, çoğunluğu şehirlerde kümelenmiş bir sanayi işçisi topluluğu mu, yoksa bütün ülkeye serpiştirilmiş bir ziraatçı topluluğu mu olduğu şek- linde ayırımı, yahut kanunî sebeplere bağlı farklılıklar gibi mahallî şart- lardan doğmaktadır. Gelişmiş ülkelerde farklılıklardaki en önemli se- bep, banka yönetiminde otomasyon (elektronik makineleşme) ve bunun sonuçlarıdır.

Otomasyon

Gelecekteki vaatkâr gelişmelerinden söz etmeden önce, elektronik tekniğinin banka yönetiminde sağlayacağı imkânları ortaya koymak faydalı olacaktır. Bu, belki de 19. asırda haftada bir, at arabası ile şehre inen köylünün modern jetleri kavramasındaki güçlüğü benzetilebilir. Çoğumuz kendi memleketimizde elektronik makineleri (computer) görmüş ve bize söylenenleri, meselâ, bir saniyede bu makinelerin 15.000 toplam yaptığını ve aynı zamanda delikli teyplerden 1000 işareti manalandırdığını, bu teypin saniyede 2,5 metre hızla yürüdüğünü ve 2 mm. mesafe içinde durdurulabildiğini anlamağa çalışmışsınızdır. Çekleri tasnif eden ve manalandıran makineler magnetik yazı kullanarak dakikada 1500 den fazla muamele yapabilmektedirler. Nazari olarak saatta 42.000 adet delikli kart tasnif edilebilmektedir. Şüphesiz daha küçük kapasiteli makineler de vardır. Ancak, bunlar dahi, orta hacimli işletmelerin yönetiminin modernleştirilmesinde büyük değer taşır.

Elektronik makinelerin sağladığı imkânlar bizi yeni bir bilim ve tekniğe götürüyor. Ve ister hoşlanalım, ister hoşlanmayalım bu makinelerin, yönetimde sonuçlarına katlanacağımız bir ihtilâl yapacağımızı kabullenmek mecburiyetindeyiz. Özellikle, banka aracılığı ile ödemenin belli başlı vasıtaları olarak «ciro ve çek» e tesirleri ne olacaktır?

Çek ve ciro

Birkaç yıl önce, 1958 yılında, Uluslararası Bankacılık Yaz Okulundaki bir konferansında çek ve ciro sistemlerini ödeme usulleri olarak karşılaştırmış ve çekle ciro arasında temel farkı -teknik yönden- cironun çeker göre daha emin görünmesinde bulmuştum. O zaman da belirttiğim gibi ciro usulünde bütün işlemlerin banka bünyesinde geçtiğini, belirli bir tutarın transferi için bankaya talimat verildiğini ve hesabı alacaklandırılan şahsa da bankası tarafından bu hususun bildirildiğini belirtmiştim. Çek usulünde ise, banka ancak, sonunda işleme dahil olmaktadır. Çek banknot değildir ve kimse işin sonu alınmadan çekin «ödenirliği»ni kestiremez. Çekin karşılığı olup olmadığı kabul eden tarafından esas itibariyle bilinmeyeceği gibi imzanın sıhhati da bilinemez. Bu durum, transfer usulünde mevcut olmayan sahtecilik imkânlarına yol açabilir. Bununla birlikte şiddetli kanun müeyyidelerinin yolsuzlukları geniş ölçüde önleyebildiğini belirtmek lâzımdır.

1958 den bu yana, çekin, işin yönetimi açısından ciroya tercih edilebileceği açıklıkla ortaya çıktı. Kendi bankamdaki uzmanların açıkladıklarına göre, elektronik makineleşmede asıl mesele «işleme» meselesidir ki burada magnetik yazı usulü büyük imkân sağlamaktadır. Magnetik yazılı bir çek, onu kullanacak borçlu şahıs için lüzumlu birçok malûmatı önceden taşımaktadır. Çeki kabul eden alacaklı, bu çeki

bankasına gönderir. Banka da tutarı magnetik yazıya çevirir, ayrıca şube numarası ile müşteri numarasını çek üzerine kaydeder. Bundan sonrası otomatik olarak yapılır.

Ciro usulünde de magnetik mürekkep şüphesiz hesap sahibi (borçluya) ait bütün malûmatın kaydı için kullanılabilir. Ancak, müşteri bankayı ve alacaklısının hesap numarasını bildirmezse, bu bilgilerin borçlu banka tarafından tamamlanması gerekecektir ki bu durum muameleleri ziyadesiyle güçleştirir. Kendi banka ve müşterisinin numarasına bakmakla, başka bankaların müşterilerinin numaralarını takip etmek hususu birbirinden çok farklıdır. Bu takdirde, sistemin iyi işleyişi müşterinin işbirliğine bağlı kalır, fakat şüphesiz böyle bir işbirliğine ihtiyaç göstermeyen bir sistem daha iyidir.

İngiltere'deki kredi transfer usulünü gözönüne alırsak, acaba bu usul, çek ve ciro sistemlerinin avantajlarını birlikte kendi bünyesinde toplayabilmiş midir? 12 mevduat bankasının reklâmlarına bakılırsa, sistem gayet iyi yürümektedir. Alacaklının her fatura ile birlikte hesabının bulunduğu bankayı da belirten bir kredi transfer notu (talimatı) yollaması istenmektedir. Borçlu ise, her alacaklısı için ayrı bir çek doldurma yerine, aldığı bütün kredi transfer notları için bankasına tek bir çek keşide edip göndermektedir. Anlaşılacağı üzere, ciro unsuru sistemin bünyesinde mevcuttur; ödeme emri, borçlu tarafından, borçlunun hesabını ve imzasını bilen bankasına verilmekte; alacaklı ise sonra, ciro usulünde olduğu gibi, bankası tarafından ödemenin yapıldığı ve hesabının alacaklandırıldığı hususunda haberdar edilmektedir. Ciro usulünden farklı olarak, borçlunun bankası, alacaklının numarasını ve bankasını -bu malûmatın alacaklı tarafından bildirilmemesi halinde- araştırmak yükümünde değildir. Öteyandan, kredi transfer notunun bankası tarafından alacaklıya iadesi ve noksanlarının tamamlanması kabilidir.

Ancak, anlaşılacağı gibi bu usullerin yolunca işlemesi geniş ölçüde müesseselerin ve bankaların büyüklüğüne bağlıdır. Teknik bakımdan verimli usuller her zaman iktisadî bakımdan verimli olmayabilirler ve yeter iş olmadan pahalı makineler almak doğru olmaz.

Rekabet ve Hizmet

Sözlerime başlarken, bankaların, ödeme sistemlerini geliştirme gayretlerinin esas itibariyle, mevduat toplama ve böylece milli likit fonlardan imkân ölçüsünde fazla bir kısmını cebzetme ihtiyacından doğduğunu belirtmiştim. Bu, Avrupa'da aynı işi yapan diğer müesseselerle rekabet yapabilmeğe bağlıdır. En başarılı olanlar en ucuza hizmet edebilenlerdir, fakat, iyi hizmet de ucuza olmuyor.

Amerikada, bir kısım bankalar sigorta kumpanyalarına şöyle bir hizmette bulunuyorlar. Sigorta kumpanyaları sigortalılar tarafından si-

gorta primlerinin ödenmesi için bankadaki hesapları üzerine poliçe kesidesine yetkili kılınmışlardır. Hesaplar borçlandırılmakta ve sigortalılar bir dekontla haberdar edilmektedirler. Bazı bankalar da, faturaların ödenmesini sağlayan servisler kurmuşlardır. Bir kısım bankalar ise, otomasyona elverişli olmadığı için bu gibi uygulamalara karşı duruyorlar. Bu da bana göre, banka için elverişli (kârlı) olanın, nadiren müşteriye en iyi şekilde hizmet çabası ile bağdaşabildiğini ortaya koymaktadır.

Öteyandan, hayat seviyesindeki yükseliş ve işçi ücretlerindeki artış eminim ki bankalardaki makineleşmeyi daha da artıracaktır. Bunun sonucu sistemlerde daha ziyade bir standartlaşma olacak ve gittikçe daha az genel uygulamadan ayrılmalar olabilecektir. Nitekim, rekabet bugünkü kadar şiddetli olduğu müddetçe -ki halen her yerdeki bankalar için böyledir- hizmetin vasıflılığını düşürmek fevkalâde zordur.

Böylece, ödeme usullerinde bankaların gelecekteki rolleri ve faaliyetleri karışık ve güç bir mes'ele olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, ödeme alışkanlıkları kadar, ödeme usullerinin elverişliliğine bağlıdır. Bu itibarla, şayet ödeme alışkanlıklarının değiştirilmesi arzu ediliyorsa, bankalar halkı bu yolda eğiteceklerdir ve gelişmelerin kendilerini götürdüğü yönde araştırmalar yapacaklardır. Özellikle, çek ve ciro usulünün yanyana kullanılageldiği Avrupada araştırmaların yalnız mevduat celbi bakımından değil; fakat aynı zamanda bir defa seçilmiş ve kullanılmakta bulunan bir sistemi terketmedeki güçlük bakımından da yapılması zaruridir.

Zenginliğin artması kredi talebinin artması ile belki atbaşı gider. Fakat, Amerika'da çek kullanılışındaki artışın gösterdiği gibi muhakak ki ödemelerde artışa da yol açar.

Avrupa'da diğer bir zorluk, bazı ülkelerde bankaların, sağladığı imkânlar veya imkânsızlıklar ile birlikte an'anevi ciro müesseseleri ve halkın «ciro alışkanlığı» ile rekabet edebilme hususudur.

Öteyandan, inanıyorum ki, eğer bankalar, banka aracılığı ile ödemeleri elverişli ve cazip kılmak zaruretinin idrâk ederek bütün çabalarını bu nokta üzerinde toplar ve sahayı rakip müesseselere terketmezlerse, bütün bu zorlukların üstesinden gelinebilir. Bu, meselâ, hizmeti basitleştirme prensibinin bütün bankalarca kabulü demektir. Bu çoğu kez çok zordur. Meselâ Hollanda'da, hesaplar ne kadar küçük olursa olsun, hesap sahipleri muamele olduğu günün ertesi günü bir hesap hülasasına sahip olurlar. Kimse bu hizmetin bankalara bir yük olduğundan şüphelenmez. Ancak, posta idaresi de uyguladığı müddetçe bu usulü terketmek çok zordur. Başka ülkelerin başka mes'eleleri vardır. Fakat, yalnız kendi faydamız için değil, bankacılığın önemli bir yer tuttuğu milli ekonomimiz açısından da mücadeleyi kabul etmek lâzımdır.

SOSYAL SİGORTALAR KANUNUNDA BANKALARIN ÖZEL DURUMLARI

M. Rauf EVGİN
(Sosyal Sigortalar Kurumu
II. Şube Müdürü)

Sosyal Sigorta mevzularının bir çok memleketlerde hemen hemen bütün çalışanları kapsadığı bilinmektedir. Memleketimizde ise, yaklaşık olarak yirmi yıldan beri gelişen Çalışma ve İş mevzuatımız ancak mahdut bir zümreyi İşçi mevhumu darlığında kavrayabilmişti. Bu devredeki tatbikatta, değişik kanunlara serpilli kısa ve uzun vadeli sigorta kollarına ait hükümler, özellikle büro işlerinde çalışanları sosyal güvenlikten yoksun bırakmıştı diyebiliriz.

Mart 1965 başında yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunumuzun, anılan bu 20 yıllık tecrübelerden faydalanarak, sosyo-ekonomik ve sınaî gelişmelerimizi ve bugünkü topyekün kalkınma çabalarımızı öngörerek, bir çok sosyal meselelerimizi tek kanun metninde ve toplu bir sistem içinde daha şumullü yönlerle yasadığını görmekteyiz.

Kalkınma Plânımızdan mülhem olarak, Geçici 1 inci maddesile, ileride bir kişi çalıştıran işyerlerine kadar uygulama alanının genişletilmesini gaye edinen yeni 506 sayılı kanunda (*), mevzuattaki eski hükümler kısmen sigortalılar lehine değiştirilmekte, büro hayatında ve ezcümle bankalarımızda bir hizmet aktile çalışanların, işveren durumunda olanlar tarafından Kuruma bildirilmeleri ve ayrıca bir tebliğ veya ih-

(*) Kanunun geçici 1. inci ve 5. inci maddelerine göre Bakanlar Kurulunca 30/4/1965 tarihinde ittihaz olunan 6/4645 sayılı kararla Ankara Bölgesinde sözü geçen kanunun 1/9/1965 tarihinden itibaren **Bir kişi çalıştıran işyerleri ile burarlarda çalışan kimselere de uygulanacağı hususu 5/5/1965 gün ve 11990 sayılı Resmî Gazete ile yayınlanmıştır.**

bar şartı aranmaksızın, sigortalı sayılacakları hükme bağlanmaktadır.

Bu kanunun mevzuatımıza getirdiği bir çok ilgi çekici yeniliklerin çalışanlara sağladığı yeni hak ve menfaatlerin ve bankalara yüklenecek sorumlulukların incelenmesi üzerinde durulmaya değer bir meseledir.

506 sayılı kanunun Geçici 20 inci maddesile özel sektör bankalarına ve dolayısıyla yıllardır bu müesseselerde çalışanlara müstesna bir durum tanındığını görmekteyiz. Şöyleki, Devlet sermayesile ilgili olmayan özel sektör bankalarımızdan bir kısmının bünyelerinde kanunun neşri tarihi olan 1/8/1964 tarihine kadar kurulmuş bulunan yardım veya emekli sandıklarında kayıtlı üyelerin geçmişteki hizmetlerinin değerlendirilmesi mülâhazasile yasanan bu hükme göre, bu sandıklar statülerince en azından 506 sayılı kanunda belirtilen sosyal yardım ve hakların üyelere sağlandığının 1/3/1965 tarihine kadar Çalışma Bakanlığınca onaylanması halinde, bu gibi bankaların Sosyal Sigortalar Kanunu şumulü dışında kalabilecekleri kabul edilmiştir.

Öğrendiğimize göre, İş Bankası, Osmanlı Bankası, Garanti Bankası, İstanbul Bankası, T. Kredi Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Sinaî Kalkınma Bankası, Vakıflar Bankası, Pamukbank, Şekerbank ve Öğretmenler Bankası gibi bir kısım bankalarımızın bahsolunan sandıkları statülerinin Çalışma Bakanlığınca onaylanması neticesi, bunlar kanun kapsamı dışında kalabilmişlerdir. Demek oluyor ki, bu bankalarda çalışanların ayrıca Sosyal Sigortalar Kanununa tabi tutulmamaları böylece sağlanmış bulunmaktadır.

Bu hale göre, ileride değişik içtihatlarla veya siyasi zaruretlerle, kanunda sigortalılar lehine değişebilecek ve meselâ arttırılabilecek bazı normlara bu bankalarımızdaki sandıkların da uyması gerekeceği muhakkaktır. Ancak, zamanla bu bankalardaki sandıklar mensupları arasında alt yapıdan zuhuru muhtemel tatminsizlik, sızlanmalar veya şikâyetlerle, muhtemel sair aksi iddia veya talepler karşısında yapılacak işlemlere kanunda ayrıca yer verilmediğinden, bu sandıkların ve nihayet sözü geçen bankaların sevk ve idaresile vazifeli olanları ileride düşündürecek bir dizi meseleler ortaya çıkacaktır kanısındayız. Misâl olarak, sigortaya tabi bir bankadan Sosyal Sigortalar şumulünde olmayan diğer bir bankaya geçen veya aksi istikamette memuriyet nakleden üyelerin hakları ve intibakları, ayrıldıkları yerlere göre hangi hükme tabi olacaktır mevzuu, düşünmeğe değer olduğu kadar; zamanla bir bankadan diğerine geçen memurun sigortalı veya sigortasız alana girmesine göre, neticeleri itibarile değişik hükümlü problemlerle karşılaşılacağı da iddia edilemez.

Şimdi kanunun Geçici 20. maddesini kısaca tahlil edersek, buradaki şartların ve ölçülerin neler olduğunu görebiliriz. Burada tetkik edeceğimiz konulardan birincisi böyle bir tesise sahip olmayan bankaların durumu; ikinci mesele, kurulu sandıkları bulunduğu halde 5/532 sayılı Kararname devrindenberi statüleri Bakanlıkça tasvip görmemiş seviyede kalanların vaziyeti ve nihayet üçüncü mevzuumuz ise, hizmetlerin birleştirilmesinde sigortaya tabi bankalardan tabi olmayan bankalara geçenlerin müktesep haklarının Kurumca devredilip edilmeyeceği konusudur.

1. — 1/8/1964 tarihine kadar, 506 Sayılı Kanunun çalışanlara sağladığı hak ve menfaatleri sağlayan bir sandık veya tesisi kuramamış olan özel sektör bankalarımız, ister milli bir banka olsun, isterse yabancı uyruklu bulunsun, bu müesseselerin merkezinde veya şubelerinde veya acentelerinde veya ajanlarında, yurdun her köşesinde, bu kanunun yürürlüğe girdiği 1/3/1965 tarihinden itibaren, Belediyeler hudutları içinde dört ve daha fazla kişi, Belediyeler sınırları dışında ise en az sekiz kişinin, beden veya fikir işçisi ayrımı yapılmaksızın, iş veya hizmet akdile, yani yevmiye, aylık veya maaş gibi ücretle veya komisyon esaslı ile çalıştırılmaları halinde bu gibi bankalar ile bu bankalarda çalıştıranların tümü, sözü geçen kanunun yürürlük tarihinden itibaren ihbar-sız olarak, kaçınılmaz şekilde sigortalı sayılacaklardır.

Tabiatile, bu bankaların mütemmim müstemilâtından sayılan depo veya ardiyeleri de buldukları yerlerde ayrıca kanun şumulüne girecekler ve yukarıdaki sayıların tesbitinde aynı şehir veya kasabalardaki aynı bankaya ait ayrı işyerlerindeki çalışanların toplamı bu ölçüye dahil olacaklardır.

Demek oluyorki, bu gibi bankalar, en geç 31/3/1965 tarihine kadar bölgelerindeki Sosyal Sigortalı Kurumu'na evvelâ hükmî şahsiyetlerinin işyeri olarak tescilini 8 inci maddeye göre (İşyeri Bildirge)'leriyle yaptırmış olacaklar ve ayrıca 9 uncu maddeye göre de çalışanların sigortaya tescillerini tamamlayacaklardı. Çalışanların tescillerini (İşe giriş bildirgeleri) ile zamanında yaptırmayan Bankalar, 140 ıncı maddenin cezaî müeyyideleriyle karşılaşılırlar. Yani, 1/3/1965 den itibaren edilecek sigortalı ve işveren hisselerine ait primler yanında %10 gecikme cezasından başka, her geçecek ay ve kusura için Maliyenin stopaj vergileri emsali, %2 gecikme zammı ödeyecekleri gibi, ayrıca -Kurumun yazılı ihtarına rağmen 15 gün içinde yükümlerini yerine getirmezlerse- 200 liradan 5.000.— liraya kadar ağır para cezasına, sorumluluk aranmaksızın tabi olacaklar ve bu suçun tekerrürü halinde birinci def'asında 1.000.— ve ikinci def'asında da 1.500.— liradan aşağı olmamak üzere cezalandırılacaklardır.

Burada tekrar etmek isterizki, 140 inci maddeye göre, işyeri bildirgesini Kuruma göndermek ve işyerini tescil ettirmek mükellefiyetinde ayrıca bir ihtar şartı yoktur. Beyanın geç yapılması veya hiç yapılmamış olması, bankaya avantaj sağlamaz. Sosyal Sigortalar Kanununun bu hükmünde bankaların yükümleri ve sorumlulukları çalışanların kanun kapsamına alınmalarile yani 1/3/1965'de başlar, aynı tarihte sigortalı olanların hak ve menfaatleri de doğar.

Bu grup bankalardan şumül dışında kalan bankalar alanına geçenlerin hizmet süreleri ve müktesep hakları (Çalışma belgeleri) ile teminat altına alınmışsa da, biriken fonlarının tahsis çağı olan 60 yaşından önce kurumca sandıklara nasıl devrolunabileceğine dair mevzuatta bir hükme rastlamamaktayız.

2. — Kanunun neşri tarihinde bankanın bünyesinde yıllardanberi kurulu ve çalışan bir yardım veya emekli sandığı mevcutsa veyahut kanunun neşri tarihi ile yürürlük tarihi arasındaki 6 ay içinde, bütün personelinin şumulüne alan bir iç tesis veya yardım derneği kurulmuşsa, 506 sayılı kanunun işkazaları ve meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük - yaşlılık ve ölüm sigortalarına ilişkin hükümlerinde sigortalılara sağlanan hak ve menfaatler yanında yine bütün banka personeline şamil olarak üyelerin sigortasız eşlerinin analık hallerile, eş ve çocuklarının hastalık hallerinde bu kanunda açıklanan hak ve yardımlar sağlanmalıdır.

Buna benzer bir husus eski yıllarda, 1960 sonlarında Bakanlar Kurulunun 5/532 sayılı kararla mevzuatta yer almış ve böylesine bir nizamı tesis edecek müesseseler hakkında İş Kanununun 101 inci maddesi hükümlerinin tatbik olunmayacağı açıklanmıştı. O sırada bir kısım bankalarımızca yapılan hamleler mevzii ve fer'i kalmış, bankalar ve sigorta şirketleri arasında ittifak tesis edilemediğinden, sosyal güvenlik sahasında yurt çapında olumlu bir gelişme örneği verilememiştir.

Bunun devamı olarak, bugün geçici 20 inci madde şumulüne giren bankalarımızda eğer kanunun sağladığı seviyedeki sosyal hak ve menfaatlerle sağlık yardımları temin edilemezse, umumi şartlara göre, bu nev'i bankaların da 1/3/1965'den yani mebdeden itibaren sosyal sigortalar mükellefiyetine dahil olmaları tabiidir. Nitekim, Bakanlıkça statüleri tasvip görmeyen bankalarımız olduğu gibi, bu mevzua hiç değinmeyen yabancı uyruklu bankalar da halen tatbikatçılarca perderpey kanun kapsamına alınmaktadırlar.

3. — Kanuni şartları haiz statülü sandıklara sahip bankalar arasında memuriyet nakli yapanların müktesep haklarının kabul ve intikalinin garantisi geçici maddede hükme bağlanmış ve bu hizmet-

lerin kâffesinin üyenin kendi yazılı isteğiyle 228 sayılı kanuna göre birleştirilecekleri ve aylık bağlanmasına ilişkin esasların doğması halinde, bu gibi üyelerin maaş veya aylık tahsisine müstehak kılınacakları son fıkrada öngörülmüştür.

Lâkin, üyenin ayrıldığı veya nakil yaptığı banka sigortaya tabi olur ve diğeri olmazsa, bir tarafta İktisap edilen hak ve menfatlerin diğeri tarafca da takabbülü halinde sosyal adalet teessüs edebilecektir fikrindeyiz.

Diğeri bir deyimle, Sosyal Sigortalar Kurumunda kayıtlı hizmetler ile müktesep haklar yeni girilen banka statüsünce zamanında devir alınabilecek mi? Bugünkü mevzuat müsait mi? Başka bir tabirle, sigortalı olmayan bir bankadan sigortalı bir bankaya vukuu muhtemel akımda söz konusu hizmetler tanınacağına göre, biriken fonların da Sosyal Sigortalar Kurumuna toptan devri mümkün olabilecek mi? Yıllar boyunca yapılan sosyal yardımların, ihtiyar olunan masrafların devir günündeki değerleri, her iki istikamette de, mahsup edilebilecek mi? Hangi esaslar ile bu hesapları işlem görecektir? Bu hususlarda tatbikatta ne dereceye kadar başarı sağlanabileceğini bize zaman gösterecektir. Bu itibarla, biriken fonların bir bankadan diğeri, sigortalı olan veya olmayan ayrımı yapmaksızın, intikâlinin hiç olmazsa tüzük hükümlerile şimdiden sağlanmasını biz temenniye şayan bulmaktayız.

Şukadarki, geçici 20 inci maddeye tabi bankalar ile Sosyal Sigortalar Kurumu arasında hissedilen boşluğu kapatacak özel bir anlaşma veya nizamın bugünden tesisini ilerisi için çok faydalı bulmaktayız. Zira halen bu mevzularda değinen 19/2/1965 tarihli Çalışma Bakanlığı Sosyal Sigortalar Tüzüğü tasarisının 118 ve 119 uncu maddeleri her nekad 228 sayılı kanunun 10 uncu ve dolayısıyla 4 üncü maddesine atıf yapmakta iseler de, aynı kanunun 3 üncü maddesindeki (...Hizmet sürelerinin toplanmasında hak sahibi kimselerin resmî ve özel sektör kanunlarının her birine göre tahsis yapılmasına hak kazandıklarının tesbiti şartile hizmet süreleri birleştirilir...) yolundaki hükmü, bankalarımızda çalışan büyük bir kütleinin tamamının faydalanmasına meydan bırakmayacağı kanısındayız.

Netice olarak; Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumunun füzyonuna kadar, biriken fonların işletilmesindeki kolaylıklar açısından biz bütün banka sandıklarının, faydalı görülürse sigorta şirketlerini de iştirâk ettirerek tek bir tesis halinde birleşmelerinin bir çok bakımlardan faydalı olacağı mütaleasındayız.

MÜŞTEREK PAZAR MEMLEKETLERİNDE BANKALARIN İŞLETMELERİN MALİ DURUMU HAKKINDA YAPTIKLARI ETÜTLER

La Revue de la Banque'dan
Çeviren: Alp GÜRUS
(İş Bankası İstihbarat Müdür Mua.)

Müşterek Pazar Bankacılık Federasyonu tarafından teşkil olunan «İşletmelerin mali durumlarını inceleme komitesi» üye memleketlerde kullanılan mali durum inceleme metotları ile bunlarda gelişme ve ahenk sağlanması imkânları hakkında ilgi çekici bir rapor yayınlamıştır. Bankalarımızda da bir süreden beri uygulanmakta olan mali tahvil çalışmaları dolayısıyla okuyucularımızı yakından ilgilendireceğini tahmin ettiğimiz bu raporun La Revue de la Banque'dan aldığımız metnini aşağıda sunuyoruz. BANKA

1 — Komite çalışmalarının konusu

Komite aşağıdaki amaçlarla kurulmuştur:

I) Altı üye memlekette kullanılan mali durum inceleme metotlarını, bunların geliştirilmesi maksadile, mukayese etmek,

II) Birliğe dahil çeşitli memleketlerdeki bankalarca yapılacak finansmanlarda ilgili işletmeerden tek bir dosya istenmesini sağlamak üzere metotlarda uygunluk temini imkânlarını araştırmak,

Şunu açıklayalım ki, bir işletmenin «mali» durumu denilince deyin en geniş manasile ve aynı zamanda aralarındaki ilişkiler dolayısıyla, o işletmenin «mülkiyet-mali-ekonomik» durumunu anlamaktayız.

Aşağıdaki izahlarımızda evvelâ I. paragrafta öngörülen mukayeselere yer vereceğiz, sonra da inceleme metotlarında uygunluk sağlanması problemine temas edeceğiz.

2 — Mevzuat

Hazırlanan raporlar bilânçolara verilecek şekil bakımından her üye memlekette değişik şartların mevcut olduğunu ortaya koymaktadır.

Kanuni hükümlere göre durum şöyledir:

Federal Almanya: Ticaret Kanununda bilançoların tanzimi ile ilgili hükümler oldukça geneldir; bu kanuna göre, «yönetimci bir muhasebenin prensipleri»ne uyulması gerekir. Hisseli şirketler hakkındaki kanunda mevcut daha detaylı hükümler çok kere, özellikle vergi ve harçlarla ilgili konularda, farklı şekildeki şirketlere de uygulanmaktadır.

Belçika: Ticaret şirketleri hakkındaki kanun sadece «bilançonun sabit aktif ve nakte çevrilebilen aktif ile pasifte, şirketin kendine karşı borçları, obligasyonlar, ipotekli veya rehinli borçlar, maddi teminatı olmayan kredileri birbirinden ayrı olarak göstermesini» kayda başlatmıştır.

Fransa : Prensip olarak, konu düzenlenmemiştir, sadece kanun bilançonun samimi olmasını emretmiş ve bunu cezai müeyyideye bağlamıştır. Bununla birlikte, aktiflerini yeniden değerlendirecek olan şirketler tip bilanço tanzim etmek zorundadırlar. Tatbikatta bir çok işletmeler tip bilançoyu çok elverişli bulduklarından kullanılması genişleme eğilimindedir.

İtalya : Medeni Kanunun hükümleri sermaye şirketlerine de uygulanmaktadır. Bundan maada bazı sektörler için özel nizamlar vardır. Meselâ, bankalar, bilançoları bunların ekleri ve periodik vaziyetleri bakımından Bankalar kanununun uygulanmasına nezaret eden Kredi Tefiş Kurumunun talimatına uymak zorundadırlar.

Luxembourg: Banka ve sigortalar hariç olmak üzere, bilançoların takdiminde tam bir serbesti vardır.

Hollanda : Bazı hisseli şirketlerin bilançolarını yayınlamak zorunluluğu dışında herhangi bir hüküm mevcut değildir. Bu şirketler, tatbikatta, «açık» yani halkın tasarrufuna müracaat eden anonim şirketlerdir. Özellikle banka ve sigorta anonim şirketleri bilançolarında bazı ayırımlara uymak zorundadırlar.

Özet olarak denilebilir ki:

— Federal Almanya ve İtalyada -hisseli şirketler için- bilançoların tertibi ve bazı hesapların değerlendirme şekilleri bakımından, birbirinden çok farklı olsa bile, açık hükümler mevcuttur.

Federal Almanyada, hisseli şirketler dışında, çok sayıda diğer işletmeler de aynı esasları tatbik etmektedir.

— Fransada aynı şekilde açık hükümler varsa da bunlar sadece aktiflerini yeniden değerlendiren şirketler için mecburidir. Bununla bir -

likte, aynı durumda olmayan birçok işletmeler buna riayet etmektedir. — Belçika, Hollanda ve Luxemburg'da tam bir serbesti vardır; Belçikada bu konunun tanzim edilmesi için halen etütler yapılmaktadır.

3 — Kredi talep edenlerin dolduracakları formüllerler

İtalya'da kredi talep edenleri bazı formüllerler doldurmakla yükümlü tutan hükümler mevcuttur. Ancak sermayesi 5 milyon liretin altında bulunan işletmeler buna uymak zorundadırlar, diğerleri, elde ettikleri ve kullandıkları kredilerle diğer bankalara yaptıkları kredi taleplerini bildirmek zorunluluğu dışında, bir bilanço veya muhasebe durumu vermekle yetinebilirler.

Federal Almanya'da Kredinin Organizasyonu hakkındaki kanunun 18. maddesine göre bankalar 20.000 D. M. veya daha fazla kredi talep eden firmalardan bilanço almak zorundadırlar. Ancak, müşterinin verdiği teminat ve müşterek borçluların taahhütlerine göre ekonomik ve mali durumun bildirilmesinin açıkça gereksiz olduğu haller bundan müstesnadır.

Fransada, 10 milyon Frangın üstünde olup Fransa Bankası'nın ön iznine tabi bulunan krediler için formüllerler öngörülmüştür. Obligasyon ihracı, sermaye artırımı ve Credit National'in reeskonta kabul edebileceği orta vadeli krediler için de durum aynıdır.

4 — Bilançoların İncelenmesi

Milli raporlara göre, genellikle verilen bilançolar kredi talep edenin gerçek durumunu tek başına göstermeye yeterli değildir ve çok kere, çeşitli hesaplar hakkında açıklayıcı bilgiler talep ederek bilançoju aydınlatmak icap eder (bilgi verici diğer yollar için 8 ve 9. paragraflara bakınız).

Bu açıklayıcı bilgilerin elde edilmesinde müşterinin çekimsizliği yüzünden bazen güçlüklerle karşılaşılır; bankalar arasındaki aşırı rekabet de bunu teşvik eder.

Her halde, altı üye memlekette müşteriden elde edilen, sicil ve diğer yetkili kaynaklarca tamamlanan ve kontrol edilen bilgilerden sonra, özel formüllerler yardımıyla bilançonun yeniden tanzimine gidilmektedir.

Genellikle bu formüllerler birbirini takip eden iki veya üç devrenin bilançolarını mukayeseye imkân verecek şekilde hazırlanmıştır, bu suretle, bunların seyri hakkında bir fikir sahibi olmak mümkün olur. Bununla birlikte, bütün bu belgelerde aktif ve pasifin ana hatları itibarile

dağılışı aşağı yukarı aynıdır, halbuki, muhtelif hesapların listesi Alman formüllerinde Fransız ve İtalyan formüllerine nazaran çok daha detaylı gözükmektedir.

Bu formüllerlerde genellikle, diğerleri ile birlikte, bankalardan temin edilen kredileri ve bilanço dışı taahhütleri (kefaletler-ciro edilen senetler- avaller v.s.) göstermeye yarayan haneler bulunur. Belçikada banka kredilerinin detayı da soruşturmaya konu teşkil eder.

5 — İşletme ve kâr ve zarar hesapları

Alman, Belçika ve İtalyan raporlarının belirttiğine göre, bankalar, bilançodan maada «işletme hesabı» ve «kâr ve zarar hesabını» mümkün olduğu kadar açık bir şekilde temin etmeye gayret ederler.

Burada «gayret ederler» tabiri çok yerindedir, zira bahsi geçen raporlara göre bu belgelerden mahrem noktaları anlayabilmek oldukça güçtür. Ancak Alman bankaları, Almanyada hisseli şirketlerin kâr ve zarar hesaplarının çıkarılması ile ilgili hükümler çok açık olduğundan, bu bakımdan diğer üye memleketlere nazaran daha avantajlı durumdadır.

6 — Rasyolar

Milli raporlardan anlaşıldığına göre rasyo usulü üye memleketlerde azçok kullanılan bir tekniktir.

Fransız ve İtalyan raporları bize daha manalı bazı rasyoların birer listesini vermektedir. Belçika raporunda da aynı şekilde bir rasyo listesi mevcuttur. Bununla birlikte, Belçikada daha ziyade bilanço kalemlerinin mutlak rakamlar itibarile mukayesesine gidilmektedir. Alman raporunda ise sadece «bir kaç rasyo hariç olmak üzere rasyo kullanılması itiyat haline gelmemiştir» denilmektedir.

Anlaşıldığına göre en fazla kullanılan rasyolar aşağıdaki durumlarla ilgili olanlardır:

Likidite (nakit ve nakte çevrilebilen kıymetlerle kısa vadeli borçlar arasındaki münasebet)

Ödeme gücü (solvabilité - öz sermayenin sabit kıymetlere, borçlara, bilanço toplamına nisbeti)

Rantabilite (kârların öz sermayeye, iş ve istihsal hacimlerine nisbeti)

Stok devir sürati (stoklarla satışlar arasındaki münasebet)

Alacakların devir sürati (alacakların ve tedavüldeki cirolu senetler toplamının satış tutarına nisbeti)

Raporlarda, rasyoların aynı iş konusunda çalışan diğer işletmelerin rasyoları ile mukayese edilebildiği takdirde (tatbikatta her zaman için mümkün olamamaktadır) daha fazla mâna taşıyacağına işaret edilmiştir; elbette bilânço rakamlarının «samimi» olması ve diğer faydalı bilgilere malik olmak şartile. Fakat Belçika raporuna göre, bunların elde edilmesi her zaman kolay değildir.

7 — Risk Santralizasyonu

Bazı üye memleketlerde bir risk santralizasyonu mevcuttur. Bunun rolü müşterinin bankalardaki borçları ve kendi cirosunu taşıyan senetleri hakkında verdiği rakamların kontrolünü kolaylaştırmaya yarayacak bilgileri bankalara sağlamaktır.

Fransada bütün bankalar her ay, borçları, duruma göre, 100.000 veya 50.000 frankı aşan müşterilerin tahsis edilmiş kredileri ile kullanılmış kredileri arasında değişen gerçek risk miktarlarını Fransa Bankası'na bildirirler. Buna karşılık Fransa Bankası ilgili bankalara müşterinin genel banka risklerinin toplamını bildirir.

Federal Almanyada da bankaların bir milyon D. M. ın üstündeki kredileri her iki ayda bir bildirmek zorunda oldukları bir Risk Santralizasyonu vardır.

Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksembourg'ta benzeri bir teşkilât mevcut değildir; baştan üç memlekette Merkez Bankaları ekonomik faaliyet alanlarına göre kredinin tevzii hakkında istatistikler yayınlarlar. Buna ilâveten İtalya'da bankalar, bir müşteriye sermayesinin beşte birini aşacak miktarda kredi verebilmek için Kredi Teftiş Kurumunun ön müsaadesini almak zorunluğundadır. Müsaade taleplerine tahsis edilen ve kullanılan kredilerin 3 aylık vaziyetlerinin eklenmesi gerekir. Bize nakledildiğine göre, mevcut olduğu memleketlerde, risk santralizasyonu tecrübesi faydalı sonuçlar vermiştir.

8 — Diğer faydalı bilgiler

Kredi talep edenler hakkında tam bir fikir sahibi olabilmek için, bankalar-bilânço dışında - diğer bilgilere de baş vururlar. Bunlar;

— İşletmenin hukukî şekli,

— Güvenilir kaynaklardan ve mütehasıs ajanslardan toplanan bilgiler,

— Toplanan bilgilere ve aynı zamanda bankacının vardığı kanaate göre müşterinin şahsi vasıflarının takdiri,

— Ekonomik konjonktürün genel olarak ve müşterinin faaliyet sektörü açısından seyri,

— İstenen kredinin mevzuu,

— Gösterilen şahsi ve maddi teminatlar,

— İşletmenin aralarında iş birliği veya garanti bağları olmasa bile az çok önemli bir gruba ait olması,

— Tapu ipotek kayıtlarının kontrolü, ve nihayet, kredi talep eden, bankanın esasen kendi müşterilerinden ise banka bizzat temin imkânlarına sahip olduğu bütün bilgilerden faydalanır: hesabın hareketi, kredinin kullanma derecesi, iskontoya tevdi edilen senetler ve dış ticaret muamele hacmi, münasebetten genel olarak hasıl olan ilgi v.s.

9 — Kredi taleplerinin cevaplandırılması

Bir kredi talebi hakkında alınacak kararlar, - tahsis veya red, meblağ, kullanım tarzı, uygulanacak şartlar v.s. - yukardaki paragraflarda sayılan bütün elemanların sentezinden çıkarılacak bir sonuçtur. Nihayet, bir dereceye kadar, bankacının şahsi görüşüne ve bunu etkileyen sağ duyu, ihtiyat ve tecrübeye dayanan bir karar bahis konusudur, bu kararda müşterinin durumu ve banka kaynaklarının dağıtımı ile ilgili kredi nisbeti kriterleri tabiatile nazara alınır.

Bu bakımdan, böyle bir karara varabilmek için normlar ve kesin metotlar ileri sürmek güçtür, gerçekte bu karar bankacının sağ duysuna bağlıdır.

Öte yandan, gündelik tecrübelerden edindiğimiz kanaate göre, ayrı ayrı kredi uzmanlarının tetkikine sunulan aynı dosya bir birine yakın sonuçlar vermektedir. Bu da gösterir ki, sonuç olarak, subjektif faktör başlı başına bir rol oynamamaktadır.

10 — Metotların tipleştirilmesi «benzer hale getirilmesi»

Gördüğümüz gibi, bilânçonun şekli bakımından, altı üye memleketin durumu bu alandaki mevzuat farklılığı dolayısıyla aynı değildir.

Öte yandan bir terminoloji problemi vardır: bu problemin çözümlenmesine yardımcı olmak üzere bir sözlük tanzim edilmiştir.

Aslında, farklar özet olarak belirttiğimiz milli durumlara nazaran ortaya çıkan farklardan daha fazladır. Aynı memlekette bile işletmeler

bilânçolarının tanziminde, aktif ve pasiflerinin değerlendirilmesi ve tasnifinde farklı usuller uygulamaktadırlar. Kununi hükümlerin değişik şekillerde yorumlanması da bunu teşvik etmektedir. Bu yüzden işletmeden işletmeye değişen bir terminoloji doğmuştur.

Bilânçoların «samimiyeti» problemi de bir kaç kelime ile üzerinde durulması gerekli bir konudur. Zira, samimiyet, bu belgelerin analiz ve mukayesesinde olumlu sonuçlara varılabilmesinin vazgeçilmez bir şarttır. Bu tabiatile çok nazik bir konudur. Bazı üye memleketlerde muhasebe mütehassıslarının incelenmeleri öngörülmüştür; diğerlerinde banka, müşterisinin defterlerini inceleyebilmektedir veyahut, istediği her türlü malûmatı alabilmek için müşteriden Vergi Dairelerine ve Sosyal Sigorta Kurumuna müracaat edebilme yetkisini talep etmektedir. Şüphesiz yokki bu kontroller ancak müşterinin rızası ile yapılabilir.

Bilânçoların takdim şekillerinde bugün dahi rastlanan farklılık bize, her memlekette ve hatta her özel halde farklı analiz metotlarının kullanılmasına elverişli bir durum yarattığı kanaatini vermektedir.

Bununla birlikte, milli raporlar ve komisyon üyeleri arasındaki görüş teatisinin ortaya koyduğu gibi, bankacıya kredi isteyen gerçek durumunu takdir etme imkânlarını vermek gayesini güden bu tahlil metotlarında -tahmin ve ihtiyat sebepleri ile elde edilen neticeler takdir farklılıklarına yol açacak mahiyette olsa bile- şimdiden bir nevi «birlik» mevcuttur.

Diğer bir deyimle, bankalar kendilerine has metotlarla kredi incelemesi yaparlar, fakat gerçekte bunlar birbirlerinin benzeridir.

O halde denilebilirki, metotların tipleştirilmesi şimdiden esas itibarıyla gerçekleşmiştir. Öte yandan, anlaşıldığına göre, Komite'ye, tipleştirilmiş metotların uygulanması imkânlarını inceleme görevinin verilmesi, esas itibarıyla işletmelerin icabında tek bir dosya ibraz edebilecek bir duruma getirilerek (raporun 2. paragrafına bakınız) üye memleket bankalarının konsorsiyum kredilerinden faydalandırılması amacının gerçekleştirilmesi ile ilgilidir.

Bu konuda işaret etmek gerekir ki, normal olarak dosyayı tertip etmek görevi sıranın başında olmak sıfatıyla lehdar işletmenin bulunduğu memleketin bankasına düşer.

Bu şartlar içinde, dosyanın istenen şekilde hazırlanabilmesi için gerekli bütün faydalı bilgiler mahallen toplanması mutlak olanlardır. İşletmenin durumunun analizi için takip edilecek şekil, genellikle iştirakçi bankalarca uygulanan şekil olsa dahi, borçlunun iyi niyetiyle bağdaştırıldığı sürece hal ve durumun gerektirdiği bütün bilgi ve açıklamaları talep etmek de bu bankalara düşer.

11 — Bilânçonun şekli ile ilgili hükümlerin tipleştirilmesi

Komite bu problem ile meşgul olmaya yetkili olup olmadığı konusu üzerinde de durmuştur. Gerçekten bu kendisine verilen görevin çerçevesine doğrudan doğruya girmez, fakat onunla yakından ilgili olduğundan bu durum Komite'yi Müşterek Pazarın bu problemlerle meşgul olan diğer Organları gibi bazı tavsiyelerde bulunmaktan da alakoyamaz.

Bu konuda, Müşterek Pazarın bazı memleketlerinde, millî bir plân çerçevesinde, işletmelerin muhasebe sistemlerinde ve dolayısıyla bilânçolarında birliğe gitmek amacile geniş incelemeler yapılmakta olduğunu veya bunların ikmâl edildiğini kaydetmek isteriz.

Meselâ :

Federal Almanya'da : Hisseli şirketler hakkındaki kanunun değiştirilmesi ile ilgili çalışmalar devam etmekte olup bilânçoların tanzimine ait kayıtların artırılması öngörülmüştür.

Belçika'da: «Belçika Muhasebe Uzmanları Millî Koleji» tarafından teklif edilen millî bir muhasebe plânının etüdü yapılmaktadır.

Fransa'da: Konu «Bilânçolarını revizyona tabi tutan işletmelere uygulanacak muhasebe esaslarını bildiren 7 Ağustos 1958 tarih ve 58-723 sayılı yönetmelikle» tanzim edilmiştir.

İtalya'da: Yüksek seviyede uzmanlardan kurulu bir komisyon, her istihsal kolunda, devletin kontrol yetkisi bulunan işletmeler için tip bilânçolar tanzimini etüt etmekle görevlendirilmiştir. Bu komisyon halen çalışmalarını bitirmek üzeredir. Böylece özel işletmelerin de bilânçolarda birliğe gitmeleri teşvik edilmiş olacaktır.

Bu problemin memleket ölçüsünde çözümlenmesinde güçlüklerle karşılaşmaktadır. Konu milletler arası bir alana nakledildiği takdirde bu güçlükler tabiatile daha çok artacaktır.

Bilânço şekillerinin yeknesak bir hale getirilmesile çok önemli avantajların sağlanacağında şüphe yoktur. Komite, bu problem ile meşgul olan Organların tedrici bir şekilde olumlu sonuçlara varmalarını dilemektedir.

12 — Kısa, orta ve uzun vadeli krediler, özel krediler

Komite çalışmalarını kısa vadeli kredi açılması amacına yönelmiş bilânço analizi metotlarına hasretmek veya diğer nevi kredilerle de (çok daha uzun vadeli ve özel krediler) meşgul olmak zorunluğunda olup olmadığını da tartışmıştır.

Açık kredinin bir çok hallerde orta vadeli kredi alanına taşıdığı mü-

şahade edilmiştir. Bu, özellikle iptal edilene kadar geçerli olan veya her yıl yenilenen kredilerde meydana gelmektedir. Kabul etmek gerekir ki, burada bankacının durumu, orta vadeli kredinin bahis konusu olması haline nazaran, taahhüdün mahiyeti bakımından farklıdır.

Her halde, kısa veya daha uzun vadeli kredi hallerinde, tatbikatta bilançoların analiz metotlarının aşağı yukarı aynı kaldığı iddia edilebilmiştir.

Bu belirli bir noktaya kadar doğrudur; çünkü iki anlamın dayanağı birbirinden farklıdır. Birinci halde, işletmenin mali bünyesi, «rantabilite» faktörü de gözden uzak tutulmamakla birlikte, her şeyden üstün bir önem taşır ve onun borç ödeme imkânları araştırılır; ikinci halde, ilerde elde edileceği umulan «rantabilite» hayati bir önemi haizdir. Diğer bir deyimle, daha uzun vadeli bir kredi için gelecekteki kâra dayanıldığı halde kısa vadeli bir kredi de özellikle tahsilâtın intizamlılığına güvenilir.

Şu halde, daha uzun vadeli krediler için bir işletmenin varlık, mali ve ekonomik durumu, esas hedef produktivite ve rantabilite durumunun takdiri olduğundan, son derece geniş bir şekilde ve bir kaç devreye ait bilançolar üzerinden incelenmek gerekir.

Bazen finanse edilecek işletmenin teknik ve muhasebe durumlarının derinlemesine incelenebilmesi için uzmanlarla iş birliği yapılır, bu kısa vadeli kredi tahsisleride pek seyrek vukubulur.

Son olarak, orta vadeli kredi verilmesi maksadile yapılan bilanço incelemelerinde tatbikatta takip edilen usuller hakkında, misâl olarak, İtalya'da orta vadeli bir kredi müessesesinde kullanılmakta olan mali durum, işletme hesabı ve kâr - zarar hesabının takdimine ait formüllerle baş vurulmasını tavsiye edebiliriz.

Özel kredilere gelince (emlak, ziraî kredi, maden, denizcilik, otelcilik, sinemacılık, küçük sanat işletmeleri kredisi v.s.) bunlardan herbirinin özel bir nizamlamaya ve tekniğe ve aynı zamanda iyice tesbit edilmiş mahalli durumlara sıkı bir şekilde bağlı olduğunu belirtebiliriz. Bu durum, tipleştirme bakımından aşılmaz güçlüklerle sebebiyet verebilir. Komitemiz, görevinin çerçevesi içinde çalışmak endişesiyle bu konularla meşgul olmamıştır.

BİLÂNÇO TAHLİLLERİNDE HATIR BONOLARI

Cavit ERTAN

(T. İş Bankası İstih-
barat Müdür Muavini)

Bilindiği gibi, hatır bonoları hakiki bir alım - satıma istinat etme-
mek üzere, bankalardan para tedariki veya firmaların likidite durumu-
nu olduğundan daha iyi göstermek gayesiyle temin edilmiş senetlerdir.

Bunlar tamamıyla açıktan tanzim edilmiş muvazaa senetleri olabil-
dikleri gibi, ciro görmüş hakiki satış senetleri mahiyetinde de buluna-
bilirler. Keza, bir kısım hatır bonoları da hakiki bir alım - satım mua-
melesiyle ilgili bulunmakla beraber, mal bedelinin tam olarak banka-
dan çekilebilmesi için, daha fazla miktarda senet tanzim edilmiş olma-
sından tevellüt etmiş olabilir.

Bu yazıda bankaların istihbaratıyla ilgili bilânço tahlillerinde hatır
bonolarının tesbiti ve bunların tabi tutulacağı muamele üzerinde du-
racağız.

1 — Hatır Bonolarının Tesbiti

Bu senetler çoğunlukla, firma sermayedarlarından bir veya birkaç-
cının aynı zamanda sahip veya hissedarı bulunduğu veya aralarında ak-
rabalık, sıkı münasebet bulunan firmalardan, bunların ortaklarından
veya şirketin kendi ortaklarından temin edilmiş olurlar.

Bilânço ile ilgili tetkikler sırasında alâkalı firma hatır bonolarını
açıklamak durumunda bulunmuşsa, bunların tesbiti bakımından bir
mesele yoktur.

Böyle bir açıklamanın yapılmadığı veya eksik yapıldığı ve hatır bo-
nolarının mevcut veya gösterilenden daha fazla olduğuna dair delille-
rin bulunduğu ahvalde, mezkûr bonolar haricen de azçok tayin ve tes-
bit edilebilir.

Senedi veren ve alan firmaların yukarıda belirtilen yakınlığı, bunlar arasında bir alım-satım münasebetinin bulunmaması, senetlerin bankada borçlusu tarafından değil, tevdi eden firma tarafından ödenmekte veya ödenmeden kendisine iade edilmekte olması, senetleri alan firmasının da borçlu firmaya karşılık senetler vermiş olması, bilançoda firmasının hakiki yıllık satış yekûnuna nisbetle pek anormal sayılacak fazla miktarda alacak gözükmemesi ve sair hususlardan delil olarak istifade ile, tetkikleri derinleştirip, bu hususta bir kanaate varılabilir. Fakat herhalde durumun alâkalı firmadan sarîh veya zımnî şekilde teyidinin aranması da yerinde olur.

2 — Bilânço Tahlillerinde Hatır Bonolarının Tabî Tutulacağı Muamele

İlgili firmalar arasında hakiki bir borç ve alacağı temsil etmeyen hatır bonolarının prensip itibarıyla bilançolardan tenzili icap eder.

Bu gibi bonoları alan ve veren firmalardan herbirinin ilgili muhasebe kayıtlarıyla bilançolarını da nazarı itibara alarak yapılabilecek tenzil ameliyeleri üzerinde duralım.

a) Hatır bonolarını alan firma :

A firmasından 100 bin liralık hatır bonusu alan ve bunu bankadaki senetler mukabili kredi hesabında teminata vererek, marj düşüldükten sonra 70 bin TL. para çeken B firmasının yapacağı muhasebe kayıtları basit şekliyle aşağıdaki gibi olacaktır:

Borçlanmak suretiyle senetli alacağın teşekkülü :

Senetler cüzdanı	100.000 TL.	
Cari hesaplar (A firması)		100.000 TL.

Şayet alınan senetler mukabilinde A firmasına senet verilmiş ise, bu borç cari hesaplar yerine senetli borçlar hesabında bulunur.

Senetlerin bankaya teminata verilmesi ve % 70 inin çekilmesi :

Teminata verilen senetler	100.000 TL.	
Senetler cüzdanı		100.000 TL.
Kasa	70.000 TL.	
Bankalar (... Bankası)		70.000 TL.

Şayet, bankadan alınacak para hatır bonosunun temin edildiği A firmasına verilecekse, yani bu firma bono verdiği B firmasının bankadaki kredisinden istifade edecekse, o zaman yukarıdaki son muhasebe kaydında bankalar hesabı kasada cari hesaplar ile karşılaşır.

Hatır bonolarını bankaya veren firma krediyi fiilen kendisi kullanmış ise, bilançosunun pasifinde 70 bin TL. banka borcu ve aktifinde kasa, emtia, senetler ve sair kıymetleri meyanında da bunun 70 bin TL. karşılığı mevcuttur veya A firması bu para ile herhangi bir borcunu ödemiş olabilir.

Fakat, bu karşılıklı ve hakiki kıymet hareketlerinden gayri, yukarıda gösterdiğimiz muhasebe kayıtlarından da anlaşılacağı veçhile, bilançonun aktifinde ayrıca senetli alacaklar meyanında 100 bin liralık hatır bonoları ve pasifinde de cari hesap bakiyesi olarak, hatır bonalarından mütevellit 100 bin liralık senetsiz borç veya karşı firmaya, mukabil hatır bonoları verilmişse, aynı mikdar senetli borç görünecektir. Her iki mevhum alacak ve borç kaydı bilançonun aktif ve pasifinden karşılıklı olarak tenziledilir.

Şayet bankadan alınan para, kredisinden istifade ettirmek üzere, A firmasına verilmişse, bu takdirde durum yukarıdakinden daha değişik olarak karşımıza çıkar.

Bilançonun aktifindeki 100 bin liralık hatır bonolarına karşı pasifteki aynı mikdar eşhas borcu 70 bin lira üzerinden banka borcu haline gelmiş, 30 bin lirası da bulunduğu hesapta kalmış görünecek ve ayrıca banka borcu bilançonun aktifine ilâve herhangi bir kıymet getirmemiş olacaktır.

Bu durumda banka ve eşhas borçlarını ve karşılık teşkil eden hatır bonolarını hakiki olmadıkları mülahazasıyla yine bilançodan çıkaracak mıyız?

Her ne kadar hatır bonoları hakiki bir alacağı ifade etmiyorlarsa da, bankaya karşı deruhde edilmiş bulunan borcun da bu vaziyette olduğu kabul edilemez. Misalimizdeki B firması bankaya karşı borçludur. Senetler veya senetler üzerindeki imzalar bu borcun teminatıdır.

Bu itibarla pasiften çıkarılması caiz olmayan banka borcuna karşı aktifte de aynı mikdar hatır bonosunun muhafazası lâzım gelir. Esasen bu durumda hatır bonoları dahi, bidayeten firmanın gerçek bir alacağını ifade etmese bile, bankadan borç olarak alınan paranın karşı firmaya verilmesiyle, gerçekten mevcut bir alacağı temsil etmiş olurlar. Şu farkla ki, bu alacak firmanın kendi malı veya parasıyla değil, bankadan alınan para ile vücut bulmuştur, karşılığında aynı mikdar banka borcu vardır. Ticari bir alacak mahiyetinde bulunmayan bu meblâğın (Senetli Alacaklar) da değil, (Diğer Alacaklar) da gösterilmesi icap eder.

Ancak, kredinin marjı dolayısıyla hatır bonolarının banka borcun-

dan fazla bulunan 30 bin liralık kısmı ile, pasifte gözükken 30 bin liralık eşhas borcunun, normal şekilde teşekkül etmiş bir borç ve alacak mahiyetinde olmadıkları cihetle, bilânçodan çıkarılmaları icap eder. Mezkûr senetler karşı firmanın normal tahsil kabiliyetini haiz hakiki satış senetlerinden ibaret bulunsa bile, likidite durumunun olduğundan başka şekilde görünmemesi için, karşılığı ile birlikte yine bilânçodan çıkarılırlar.

b) Hatır bonolarını veren firma :

Hatır bonolarını veren, misalimizdeki B firması, bunları ya kendi elinde bulunan hakiki ticari senetlerden vermiştir veya açıktan tanzim etmiş bulunur.

Birinci halde, mevcut bir kısım senetli alacaklar cari hesaba, yani senetsiz alacaklar hesabına nakledilmiş olduğundan, netice itibariyle alacakların mikdarında bir değişiklik husule gelmez. Karşı firma bu senetleri bankaya götürerek kredi muamelesinde kullanmıştır.

İkinci halde, yani senetler muvazaa senedi olarak tanzim edilerek verildiği takdirde, B firmasının pasifinde açıktan bir miktar senetli borç, aktifinde de, buna mukabil yine açıktan senetsiz alacak (şayet senet alınmışsa senetli alacak) teşekkül etmiş olur. Bu suretle B firmasının hem alacakları, hem borçları sun'i olarak muayyen bir mikdar artırılmıştır. Açıktan teşekkül etmiş bu borç ve alacakların da bilânçodan çıkarılması lâzımdır.

Şayet B firması bu senetler mukabilinde bankadan çekilen parayı A firmasından tahsil etmiş ise alacakları da azalmış olacaktır. A firmasında olduğu gibi yapılacak bir mahsup muamelesiyle, bakiye alacak borçtan tenzil edilir, 70 bin liralık borç pasifte (Senetli Borçlar) meyanında kalır.

İŞ - YATIRIM BANKALARININ MÜESSESELERİN MALİ DURUMLARININ TAKVİYESİNDEKİ ROLLERİ

İshak TURNAOĞLU

İş - Yatırım Bankaları yeni müesseselerin kuruluşlarını kolaylaştırmak suretiyle iktisadî hayatta büyük bir vazife ifa ederler. Bu muamelelerden büyük kârlar temin etmekle beraber büyük risklere de girmiş olurlar. Tediye kabiliyetlerinden emin oldukları müesseselerin sermayelerine iştirak etmek suretiyle kaynaklarını emin sahalarda kullanmak imkânını bulurlar.

Ekseriyetle, destekledikleri sınaî müesseselerden sermaye tezyid ve istikraz akti muamelelerinden gelir sağlarlar.

1 — Sermaye Arttırılması

Şirketler işlerini genişletmek veya zararlarını telâfi etmek için sermayelerini arttırmak zaruretinde kalırlar. Zarar eden bir müessese evvelâ zararını sermayesinden kapayarak bilâhare yeni aksiyonlar ihraç etmek suretiyle sermayesini yeniden arttırmak cihetine gider.

Sermayenin arttırılmasına, şiddetli para sarsıntısı neticesinde gidilmek zarureti de hasıl olabilir. Fiatların yükselişi iş hacmini ve dolayısıyla bankalardan istikraz miktarını arttırır. Binaenaleyh, bir müessesenin kendi membaları ile istikraz ettiği paralar arasında bir nispet muhafaza etmesi lâzımdır. Eğer müessesenin sermayesi zayıf ise bankalar teminatı noksan görerek istikraz talebini reddederler. Diğer taraftan, fiatlar yükseldikçe vasıtaların yenilenmesi gittikçe daha pahalı olur. Düşük fiatlara göre tesis edilmiş amortisman fonları sanayideki zaruri değişikliklere kâfi gelmez.

Sebebi her ne olursa olsun bir müessesenin sermaye temini ancak bankaların yardımıyla mümkün olur. Kredi müesseseleri ekseriyetle kıssa vadeli avans verirler. Meselâ kısa vadeli kredilerle makine satın almış veya yeni inşaata başlamış olan bir sınaî müessese vade sonunda

bu krediyi ödeyemeyerek bir veya iki defa vadenin yenilenmesini istemek zorunda kalır. Fakat kısa bir müddet sonra alacaklı banka, kısa vade ile verdiği krediyi uzun vadeli ikrazata kalbetmeye muvafakat etmeyeceğinden borcunu ödeyebilmek için ya yeni bir tahvil ihraç etmek veyahut da sermayesini tezyid etmek lüzumunu hisseder. Banka ve bor-salar yeni tesislere lâzım olan paraları temin ederek ihtiyat tasarrufları yaratıcı tasarrufa kalbederler. Fakat böyle bir ikame, ihtiyat tasarruf her zaman mevcut olmadığından, uzun müddet devam edemez. Netice itibariyle, ancak yaratıcı tasarruf enventismanları finanse eder.

Bazan, sermaye münhasıran avans veren bankanın menfaatleri için arttırılır. Banka hiçbir tediyede bulunmaksızın avansa karşılık bütün senetleri taahhüt ederek müessesenin sevk ve idaresine de hakim olur.

Bankalar bu suretle endüstri müesseseselerine el koymuş olurlar. Bu şekilde mali müesseseselerin eline düşen sınaî müesseseseler her zaman muvaffak olamazlar. Ve bazan da bankalar tarafından bu müesseseler tamamiyle sosyal gayelerine aykırı mumelelere sürüklenerek onların mahvolmasına sebep olurlar.

Fakat, ekseriyetle sermaye tezayüdü piyasaya hisse senedi ihracı suretiyle vukubulur.

Hisse senedi ihraç eden müessese, piyasada iyi bir itibara mazhar bulunduğu taktirde doğrudan doğruya plâsman yapan kredi müesseselerine müracaat eder. Kredi müesseseseleri de halkın müracaatını kabul ederler. Eğer bu banka bütün aksiyonların satılacağından emin olmazsa aksiyonların satışını garanti edecek bir İş-Yatırım Bankasına müracaat eder. Ekseriyetle, bir banka bu işler için diğer bankalarla bir Birlik kurar. Birliğin müdahalesi başarısızlık riskini önledikten başka, kuvvetli bir çok bankaların Birlikte bulunduğunu göz önüne alan hissedarların da maneviyatını yükselterek onların yeniden hisse satın almalarını mümkün kılar.

Emisyon son bulduktan sonra, satılmamış hisse senedi kalsa bile, muamele Birlik için kârsız değildir. Eğer emisyon eski aksiyonların borsadaki fiatlarına nazaran hissedilir derecede aşağı bir fiatla yapılmış olursa, Birliğe katılanlar çok istifadeli şekilde yeni aksiyonlara sahip olurlar. Ve bunları borsada kote olduktan sonra kârla satarlar. Bununla beraber, yine bir riske maruz bulunurlar. Eğer borsada yeni aksiyonların kıymeti düşmüş olur veyahut müessesese tehlikeye maruz kalırsa yeni senetler ya satılmaz veya bir miktar zararla satılır.

2 — Tahvil İhracı

Yeni kaynaklar temin etmek isteyen bir şirket sermayesinin artırılması cihetine gitmeyerek yeni tahvil ihraç edebilir.

Hisse senedi veya tahvil ihracı yollarından birinin tercih ve ihtiyarı müessesenin mali durumu ve piyasa şartlarına göre değişir. Şirket nispeten zayıf bir sermayeye malik olur veyahut kâfi kâr edeceğinden emin bulunmazsa mali taahhütlerinin artmasını istemeyerek tahvil ihracı yerine sermayenin artırılmasını tercih eder. Eğer yeni sermayeden elde edilecek gelirin yüklenilecek külfetten çok fazla olacağı tahmin edilirse, tahvil ihracı faydalı olur.

İyi idare edilen bir müessese hudutsuz istikrazlar akdetmiyerek sermaye ile tahvil borçları arasında muayyen bir nispeti daima muhafaza eder. Bu hususta hiçbir umumî kaide vazedilemez. İstihsal ettiği emtia serbest piyasada rekabetle satılan bir sınaî müessese dahi tahvil ihracı suretiyle fazla borçlanamaz. İktisadî hayatta bir değişiklik meydana gelir ve emtia fiatlarında şiddetli bir sükut hasıl olursa, mali muvazenesi tehlikeye girer. Eğer istikraz ettiği paranın faizleri satışlarının mühim bir kısmını karşılamazsa iflâs tehlikesine düşer. Buna mukabil, fiili veya hukukî inhisara sahip olan bir müessesese sattığı emtianın bedel veya hizmetinin karşılığı Hükümetçe tespit edilmiş olduğundan bilnazariye kendi satış miktarını ve elde edeceği kâra güvenerek zayıf bir sermaye ile yetinir ve uzun vadeli istikrazlar aktebilir.

Bu suretle, şimendöfer, kanal, gaz, elektrik şirketleri ekseriyetle sermayelerine nazaran yüksek miktarda tahvil çıkarabilirler. Fakat fiatları daima değişik olan iptidai madde istihsal eden şirketler pasiflerinde uzun vadeli borç bulundurmazlar.

Tahvil ihraç edecek müessesesinin mali piyasadaki durumunu ve tasarruf kabiliyetini nazarı itibara alması icabeder.

Fiatların yükseliş devrelerinde, halk tahvilden ziyade aksiyonlara talip olur. Zira bu zamanda hisselerle fazla temettü tevzi edilir. Bundan başka tahvil fiatları yükselmediği halde hisse senetlerinin fiatları yükselir, spekülasyon da gelirleri değişik olan aksiyonlar üzerinde olduğundan sermayenin artırılması umumiyetle istikraz aktinden daha kolaydır.

Aksine olarak, buhran zamanlarında, aksiyon fiatları düşmüş ve randıman da azalmış olduğundan piyasaya hisse senedi sürülmesi güçleşir. Bu itibarla, bu zamanlarda şirketler hisse senedi yerine tahvil çı-

karmak suretiyle halkın tasarrufuna müracaat ederler. Fakat şiddetli buhran zamanlarında halk tahvile talip olmaktan çekinir. Çünkü evvelce pek sağlam görünen müesseselerin de itibarı sarsılmış olur. Maruz kaldıkları zararlardan korkan müesseseler, kalkınma başlayıncaya kadar sermayelerini kullanmıyarak muhafaza ederler.

Tahvil ihracı da hisse senedi ihracı gibi aynı usullerle ve mali imkân temini maksadıyla yapılır.

Ekseriyetle, müesseseler istikrazlarının muvaffak olmasını sağlamak üzere İş-Yatırım bankalarından birine müracaat ederler. Banka bu muameledeki riskini tahdit için diğer bankalara ve mali müesseselere müracaat ederek Birlik kurmaya teşebbüs eder.

Birlikler yalnız anonim şirketlerin çıkardığı tahvil ve hisse senetleri için değil, resmî daire ve müesseselerin istikrazları için de teessüs ederler. Devlet büyük mali bir kudrete malik olduğu zaman Birliğin yardımına ihtiyaç hissetmeden istikraz aktebilir. Bankalar, bu gibi hallerde satışa tavassut etmekle iktifa ederler. Devlet kendisine lüzumlu parayı topladıktan sonra istikrazı durdurur. Aksi taktirde bir Birlik teşkil olunarak ihraç edilen tahviller, kısmen veya tamamen mevduat bankalarının tavassutu ile halka satılır.

TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.

PAŞABAĞÇE FABRİKASI

Her çeşit ecza, kolonya, gazoz ve içki şişeleri ev ve sofra eşyaları, lüks dekor ve tezyinatlı züccaciye takımları, vazo ve tabaklar, her türlü elektrik glopları, lâmba ve fener camları, kavanozlar, damacanalara v.s. mamulleri ile sayın müşterilerin emrindedir.

Tel. : 68 00 01 - 69

ÇAYIROVA FABRİKASI

Memleketimizde, 2 m/m den 8 m/m ye kadar kalınlıkta cam imalatında gittikçe ilerlemektedir. Memleket ihtiyacını fazlasıyla karşılamakta olan mamullerimiz aynı zamanda yapılan ihracatla, Amerika ve Hollanda gibi yabancı memleketlerde de büyük rağbet görmektedir. Evsaf ve kalite üstünlüğünü her bakımdan ispat eden mamullerimizi görmeniz menfaatiniz icabıdır.

Tel. : Tuzla 90

UMUM MÜDÜRLÜK :

CAM İŞ — İSTANBUL

Telefon : 49 28 37 - 38

BANKALARCA YABANCI MUHABİRLERE VERİLECEK İSTİHBARAT

La Revue de la Banque'dan
Çeviren: Alp GÜRUS

Uluslararası ticarî münasebetlerdeki devamlı gelişme dolayısıyla bankalar, yabancı muhabirlerle ilgili istihbarat işlerini yeniden düzenlemeye önem vermişlerdir.

İstihbarat taleplerinin gittikçe artması, bunların gereken açıklık ve yetki ile cevaplandırılabilmesi için bankalar bu konuda ihtisaslaşmış bir servise sahip olmak ihtiyacını duymuşlardır.

İstihbaratı yapanın bahis konusu firma hakkında edindiği kanaati aksettirecek olan istihbarat bilgilerinin kaleme alınması işi, bilhassa yabancı muhabirler bakımından, nazik bir durum arzeder.

Bu konuda, firmanın çapı ve kredi değerliliği hakkında fikir edinilmesine imkân veren detaylı raporları ile Amerikan Bankaları büyük bir hassasiyet gösterirler.

İngiliz Bankaları da, kısa bir ifade tarzı kullanmakla beraber, istihbaratlarına gerçek bir haber hüviyeti vermeye itina etmektedirler.

Buna mukabil Belçika'da kat'i bir kanaat veya açık bir fikir belirtilmeksizin, unumi mahiyette malumat vermekle iktifa olunur. Bu ihtiyatlı tutum, haberi veren bankanın gerekli unsurları bir araya getirmekte güçlük çektiği bazı hallere inhisar etmek şartı ile, mazur görülebilir. Ancak, tatbikatta, temin edilecek istihbaratın mahiyeti itibarıyla bahis konusu firma için bazı aleyhte neticeleri ihtiva ettiği zamanlarda da bu yola gidildiği görülmektedir.

Burada bankanın müşterisine karşı olan mesuliyeti söz konusudur. Müşterinin içinde bulunduğu şartlar, haber veren bankanın ihtiyatlı bir tavır takınmasını gerektirebilir. Bu güç durum, tesadüfi veya tamamen geçici olayların neticesinde ortaya çıkmış olabilir ve dolayısıyla firmanın kredi değerliliğine tesir etmeyebilir. Bu halde, çekimser bir tavır takınılacağı yerde firmanın tesbit edilen durumunu ihtiyatlı bir şekilde bildirmek ve verilen haberlerin müşteriye zarar verici bir şekilde tefsirini önlemek bankaya düşen bir görevdir.

Gerçekten, bankaların haklarında istihbarat verdikleri müşterilerine karşı bazı mecburiyetleri varsa da, bu istihbaratı kullanacak olan diğer banka, şirket ve üçüncü şahıslara karşı da bir takım sorumlulukları mevcuttur. Kendisine isnad olunabilecek ağır veya mazur görülemeyecek mahiyetteki hatalar, sebebiyet verilen zararın tazminine yol açabilir. Bu bakımdan istihbarat işlerine yazılmış olan «garantisiz» veya «mesuliyetsiz» maddeleri oldukça kifayetsiz kalır ve ağır hatalar halin-

de bunların ileri sürülmesi mahkeme üzerinde müsbet bir tesir yaratmaz. İstihbaratın mahrem bir hüviyet taşınması da keza bir fayda temin etmez. Şu hususu kayd etmek icap eder ki, bankaların bu sorumluluğu meselesi muayyen kaidelere bağlanamaz. Her hal, hatanın ağırlığı, bankanın iyi niyet veya kötü niyeti veyahut zarara maruz kalan firmanın tecrübesizliği veya ihtiyatsızlığı gibi hususiyetler nazara alınarak kararlaştırılmalıdır.

Temin edilen istihbaratın sıhhat derecesinin yüksek olabilmesi için birçok kaynaklara müracaat etmek icap eder. Bilhassa, soruşturma konusu olan firma bir çok banka ile çalışıyorsa buna ihtiyaç vardır. Meselâ, muayyen bir talebi ihtiva eden bir müracaatı cevaplayabilmek için diğer bankalar nezdindeki muhtemel angajmanları da bilmek faydalıdır. Bu bakımdan Amerika, İngiltere, Fransa gibi memleketlerde bankalar arasında bu alanda faydalı bir işbirliğini mümkün kılan karşılıklı itimat havası mevcuttur. Amerika'da bankaların dosyalarını birbirlerine tevdi etmelerine oldukça sık raslanır. Objektif olma endişeleri bazen, açılacak kredinin bütün teferruatını ifşa etmeye kadar gidebilir.

Bu tatbikat çok bireyci bir zihniyetin, toplum yararına olan bütün meselelerde üstün görüldüğü Belçikada maalesef mevcut değildir. Arzu edilen iş birliğini güçleştiren bu durum şiddetli rekabetin bir neticesi olarak görülmektedir. Bununla beraber, istisnai bazı hallerde bir kısım bankalar telefonla ve mahrem kaydı ile birbirlerine istihbarat verirler.

A N A D O L U **ANONİM TÜRK SİGORTA ŞİRKETİ**

TÜRKİYENİN EN ESKİ VE EN BÜYÜK SİGORTA ŞİRKETİDİR

Sermayesi : 1.500.000. TL.

(Tamamen Ödenmiş)

Muamelât Merkezi : İstanbul, Karaköy, Karamustafapaşa Cad.
(Eski yolcu salonu karşısı)

Anadolu Sigorta hanı

Telgraf adresi : İmtiyaz - İstanbul

Telefon Santral : 44 75 50

H A Y A T

N A K L İ Y A T

K A Z A

Y A N G I N

Sigortalarınız için en müsait şartları «ANADOLU» da bulabilirsiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI ŞUBE VE AJANSLARI ŞİRKETİN
ACENTELELERİDİR.

Okuyucu Soruları

İstanbul - Beyoğlu'ndan bir okuyucumuzun sorusu

Soru: Bankalar Kanununun 38. maddesi hakiki ve hükmi bir şahsa açılacak âzami kredi miktarını tahdit etmiştir. Mezkûr maddede sarahat olmamakla beraber, Kanun vazınının maksadına göre aynı şahsın sermayesi ile kurulmuş olan birden fazla şirkete veya biri diğerinin sermayesine büyük ölçüde iştirak etmiş olan şirketlere açılacak âzami kredi miktarının tesbitinde aynı hüküm tatbik olunabilir mi?

Cevap : Bankalar Kanununun 38. maddesinde bir bankanın hakiki ve hükmi şahıslara doğrudan doğruya veya bilvasıta açabileceği âzami kredi haddini o bankanın tediye edilmiş (veya Türkiye'ye tahsis edilmiş) sermaye ve ihtiyatları toplamının % 10 u ile sınırlandırılmıştır. Aynı maddenin bilvasıta krediyi izah eden 5. fıkrasında: «hakiki şahısların, idare meclisi reisi, âzası, umum müdür, umum müdür muavini, müdürü buldukları veya sermayesinin % 10 undan fazlasına sahip oldukları ortaklık ve müesseselere menfaat rabıtası ile bağlı buldukları şahıs şirketlerine, kredi açılması gibi muameleler bilvasıta kredi verilmesi addedilir» denildiğine göre, bilvasıta kredi için bahis konusu olacak haller -ki mezkûr fıkrada misâl olarak gösterilmiş olup tadadi değildir- hakiki şahıslara inhisar ettirilmiştir.

Şu halde, hakiki bir şahsın (şahsi firma) kendi adına ve ayrıca sermayesinin % 10 undan fazlasına sahip olduğu şirketlere kredi açılırken 38. madde hükmü tatbik olunacaktır. Fakat, bir şahsın kendi adına bir firması yoksa veya kredi kullanmıyorsa, buna mukabil muhtelif şirketlerde % 10 un üstünde sermaye iştiraki mevcutsa, bu şirketlere açılacak kredi tahdid hükmünün dışında kalmaktadır. Keza, biri diğerinin sermayesine iştirak etmiş olan, diğer bir ifade ile aynı şirket tarafından kurulmuş bulunan şirketlere açılacak kredi için de böyle bir tahdit bahis konusu değildir.

Okuyucumuzun da işaret ettiği gibi, kanunun maksadı, esas itibarile, aynı şahıs veya grup üzerinde büyük miktarda risk toplanmasını önlemeğe matuf olmakla beraber bahis konusu madde, bu maksadı tam olarak temin edememektedir.

İzmir'den bir okuyucumuzun sorusu

Soru: Yabancı firmalar Türkiyedeki şubelerinden veya Türkiye'ye tahsis ettikleri sermayelerinden elde ettikleri kârları transfer edebilirler mi, yoksa işletmek bünyesinde bırakmak mecburiyetinde midirler?

Cevap : Tabii oldukları hükümler bakımından Türkiyede faaliyette bulunan yabancı firmaları üç kısımda mütalâa etmek gerekir.

1 — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile Petrol Kanunundan istifade eden firmalar.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan istifade eden firmaların yürürlükteki vergi kanunlarına göre taayyün eden kazançlarından ana yabancı sermaye sahiplerine isabet eden net kârların transferleri Merkez Bankasınınca yapılır. (Türk parası kıymetini koruma hakkındaki 17 sayılı karara ek tebliği - Sermaye hareketleri M. 4) -

Petrol Kanununa tabii firmaların elde ettikleri kârların transferlerine, Petrol Kanunu ve Petrol Nizamnamesi hükümleri göz önünde bulundurularak, Maliye Bakanlığınca izin verilir. (Sermaye hareketleri M. 12)

2 — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile Petrol Kanunu hükümleri dışında kalan hariçte mukim gerçek ve tüzel kişilerden Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki 17 Sayılı Karara tabii olanlar elde ettikleri kârları transfer edemezler. Bunlar hakkında blokaj hükümleri uygulanır. Ancak adı geçen kararın yayımından önce mülga 13 ve 14 sayılı kararların şumulüne giren ve Maliye Bakanlığınca tescil edilmiş bulunan sermayelere tanınan transfer hakları mahfuzdur.

3 — 30 Kasım 1330 tarihli Ecnebi Anonim ve Sermayesi Eshama Munkasim Şirketler kanununa göre Türkiyede şube veya acentelik tesis etmiş olan yabancı şirketler maliyet bedeli üzerinden dışarıya mal ihraç etmek hakkına sahiptir. Hariçte mukim olan şirketlerden mezkûr kanundan istifade edenler kârlarını bu suretle transfer etmiş olduklarından Kurumlar Vergisine de tabii bulunmamaktadırlar.

H a b e r l e r

Türkiye Bankalar Birliği Genel Kurul Toplantısı

Türkiye Bankalar Birliği Genel Kurul toplantısı 29/Mayıs/1965 tarihinde Ankarada T. C. Merkez Bankasında yapılmıştır.

Bankacılığımızda,

- 1 — Çekle ödeme sisteminin geliştirilmesi,
- 2 — Masraf ve maliyetlerin düşürülmesi ve buna muvazi olarak kredi faizleri ve hizmet komisyonlarının indirilmesi,
- 3 — Bankalar arasında lüzumsuz rekâbet ve propaganda masraflarının önlenmesi,
- 4 — Banka şubelerinin belirli bölgelerde yığılmasını önleyecek ve gerçek ihtiyaçlara göre dağılmasını sağlayacak tedbirlerin araştırılması,
- 5 — Küçük bankalar arasında birleşme imkânları ve bunun ne derece verimli olacağı,
- 6 — İktisadî Devlet Teşekküllerinin bankacılık faaliyetleri konusunda uygulanacak politika,
- 7 — Bankalarımızın bugünkü murakabe sisteminin yeniden düzenlenmesi,

Konuları üzerinde Bankalar Birliđince çalışmalar yapıldığı ve Maliye, Ticaret Bakanlıkları ile Banka Kredileri Tanzim Komitesinin de bu konularla ilgilendiği faaliyet raporunun tetkikinden anlaşılmaktadır.

Dergimizin, çıkış amaçları arasında bankacılığımızın acil mes'eleleri olarak üzerinde durduğu bu hususların nihayet ele alınabilmiş olmasından kendimize bir hisse çıkarmakta ve büyük kıvanç duymaktayız.
BANKA.

Türkiye Bankacılar Cemiyeti İstanbul Şubesi Genel Kurul Toplantısı

Türkiye Bankacılar Cemiyeti İstanbul Şubesi 27/Nisan/1965 tarihinde yıllık Genel Kurul toplantısını İstanbul Ticaret Odası toplantı salonunda yapmış; Yönetim Kurulu Üyelikleri ile Denetçiliklere aşağıda adları ve işleri yazılı bankacılar seçilmişlerdir. Yönetim Kurulu üyelerinin kendi aralarında yaptıkları görev taksimi de aşağıda gösterilmiştir.

Yönetim Kurulu

Başkan	Tacettin Aliefendioğlu	(T. İş Bankası Müfettişi)
Başkan Vekili	Mustafa Sipahi	(T. Ticaret Bankası Krediler Md. Mv.)
Genel Sekreter	Mithat Uygun	(T.C. Merkez Bankası şeflerinden)
Muhasip	İbrahim Poyraz	(Emniyet Sandığı Eminönü Şb. Md.)
Üye	Şevki Aydoğ	(Emniyet Sandığı Bakırköy Şb. Md.)
Üye	Murat Tilkiöğlü	(T. Garanti Ban. Propaganda-Rcklâm Şefi)
Üye	Ersüral Olcay	(Etibank Şeflerinden)

Denetçiler

Celâl Atasoy	(T. İş Bankası Büyükkada Şubesi Müdürü)
Nejat Alper	(T. Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi Müdürü)
Ruhi Erman	(Anadolu Bankası İstanbul Şubesi Müdürü)

Yönetim Kurulunun muhabirimizle temaslarda; Derneğin Tüzüğünde kayıtlı amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için herşeyden önce üye sayısının artırılması ve yer meselesinin halli gerektiği belirtilmiştir. Yöneticiler ilk yönetim kurulu toplantısında, «bankacılıkta sendikacılık akımı karşısında Derneğin durumunu gözden geçirdiklerini ve taraflar arasında uzlaştırıcı bir unsur olarak Derneğe bugün eskisine göre daha büyük hizmetler düştüğü, daha çok ihtiyaç olduğu» kanaatine vardıklarını beyan etmişlerdir.

Bankacılar Cemiyeti, Tüzüğüne göre şu amaçları gerçekleştirmek üzere 1953 yılında Ankarada kurulmuş ve yurt ölçüsünde teşkilatlanmış bulunuyordu:

- «1 — Bankacılar arasında manevî ve maddî dayanışmayı artırmak,
- 2 — Bankacılık mesleğinin memlekette gelişmesine yardım etmek,
- 3 — Bankacıların mesleki bilgilerini artırmak,
- 4 — Bankacılık Enstitüsü kurulmasına çalışmak,
- 5 — Memleket içinde ve dışında bankacılık hareketlerini takip etmek ve azalarına bildirmek.»

O zamanlar Cemiyetin gelişmesini, bankalar desteklemedikleri için Cemiyet yeter maddi imkândan mahrum kalmış ve kendine düşen hizmetleri gereği gibi başaramamıştır. Ancak, son zamanlarda iş ihtilâfları dolayısıyla karşı karşıya gelen taraflar daha önce aralarında böyle bir cemiyetle gerekli köprü ve anlayış havası kurulmamış olduğu için şiddetli anlaşmazlıklara düşmüşlerdir.

Bankacılar Cemiyeti İstanbul Şubesinin gelecekteki faaliyetlerinin Tüzüğündeki amaçları gerçekleştirecek, bankacılığın ve bankacıların meselelerine ışık tutacak yönde olmasını dilemekteyiz. BANKA

**

B i z e G e l e n E s e r l e r

Bankacılar İçin Hukuk Bilgisi

Yazan : Sabiha SUNAN

(T. C. Ziraat Bankası Hukuk Müşaviri)

Bası : 1965, Sahife sayısı: 179

Düzeltilme ve İtizar :

Geçen sayımızda, Sayın Bn. Bedriye Tuncer'in «Halkla Münasebetler ve Bankaya Alışkanlığın Gelişmesi» konulu çevirisinde bazı tashih hataları olmuştur. Bu arada, 30. sahifenin aşağıdan 13. satırında, «millileştirme münakaşalarının kat'i olarak kapandığı» ibaresinde «kapandığı» kelimesi «kapanmadığı» olacaktır.

Gerekli düzeltmenin yapılmasını rica eder, özür dileriz. BANKA